

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet jämte drygt 100 motionsyrkanden. Utskottet tillstyrker i huvudsak regeringens förslag. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Detta innebär bl.a. att en ny gemensam struktur införs för gymnasieskolans nationella och specialutformade program. Definitionen av begreppet gymnasiepoäng ändras. Antalet gymnasiepoäng skall inte längre vara ett mått på den faktiska undervisningstiden för en kurs utan i stället utgöra ett mått på kursens studieomfattning, dvs. den beräknade arbetsinsatsen för eleven. Samtliga nationella och specialutformade program skall omfatta 2 500 gymnasiepoäng. För att säkra en miniminivå på lärarledd undervisning införs i skollagen en bestämmelse om garanterad undervisningstid, 2 370 timmar för program med yrkesämnen och 2 150 timmar för övriga program, dvs. samma nivå som nu gäller. Den nuvarande uppdelningen av program på grenar ersätts med att vissa inriktningar kan anges för program. Ett nytt nationellt program – teknikprogrammet – införs hösten 2000. Samtidigt införs en ny lärlingsutbildning som alternativ studieväg inom program med yrkesämnen.

Enligt utskottet bör riksdagen i tre frågor göra tillkännagivanden till regeringen. De gäller etappindelning av kärnämnen, lärlingsutbildning och gymnasieexamen.

Utskottet anser att möjligheten att *etappindela kärnämnen* bör prövas. Därmed kan en ökad anpassning av undervisningen ske till elevernas individuella förutsättningar.

Utskottet anser i likhet med regeringen att en ny *lärlingsutbildning* bör införas från hösten 2000. Frågor med anknytning till utbildningens innehåll och struktur bör dock beredas ytterligare. Utskottet betonar vikten av att den nya lärlingsutbildningen blir flexibel och att erfarenheterna från den pågående försöksverksamheten tas till vara när innehåll och struktur slutligen fastställs.

Utskottet ställer sig i princip bakom tanken på en *gymnasieexamen*. Enligt utskottets uppfattning är emellertid frågan om hur en examen på gymnasial nivå skall utformas inte tillräckligt utredd. Regeringen bör efter ytterligare beredning återkomma till riksdagen med ett utvecklat förslag.

Samtliga oppositionspartier har var för sig eller i olika konstellationer av- givit reservationer på de olika delarna i betänkandet. Moderaterna anser bl.a. att det i dag inte finns ett samlat underlag om erfarenheterna av programstrukturen. De begär översyn av gymnasieskolans program och struktur. Vänsterpartiet betonar bl.a. vikten av att behovet tillgodoses av sådan teknik- utbildning som krävs i samband med omställningen av energisystemet. Kristdemokraterna lämnar bl.a. synpunkter på kvaliteten på det individuella programmet i sin reservation. Centerpartiet anser bl.a. att det behövs en översyn i syfte att minska antalet kärnämnen i gymnasieskolan. Folkpartiet lämnar i sin reservation bl.a. synpunkter på hur gymnasieexamen bör utfor- mas. Miljöpartiet anser bl.a. att kurser i miljökunskap bör ingå på alla inrikt- ningar i det nya teknikprogrammet.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet anser beträffande etapp- indelning av kärnämnen att ytterligare steg bör tas utöver utskottsmajorite- tens förslag. Kärnämnen, främst svenska, engelska och matematik, bör kunna läsas med olika ambitionsnivå och takt. Kravet på att alla elever skall studera kurser i syfte att nå högskolebehörighet bör slopas. De lämnar också synpunkter på hur lärlingsutbildningen bör utformas.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet begär i en gemensam reservation att försla- get om gymnasieexamen avslås.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1997/98:169 Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100),
2. att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om en examen på gymnasial nivå (avsnitt 10).

Lagförslaget återfinns som *bilaga 1* till detta betänkande.

Motionerna

Motioner med anledning av propositionen

1997/98:Ub40 av Roland Larsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin me- ning ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett effektivare ut- nyttjande av de nationella resurser som redan finns för en till specifika yrkes- och hantverksområden bättre anpassad gymnasieutbildning.

1997/98:Ub41 av Lena Klevenås (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av gymnasiebibliotekens resurser i syfte att stärka deras möjligheter att fungera enligt de läroplaner som riksdagen tidigare fastställt.

1997/98:Ub43 av Andreas Carlgren m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning för en förändring av kärnämnesutbudet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv om att stimulera entreprenörskap som egenskap i lärandet till Lärarutbildningskommittén,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stimulera samverkan mellan skolan och det omgivande samhället,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildningen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ändring av skollagen så att kommunernas ansvar för uppföljning och utvärdering förtydligas,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utbildningsgaranti,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utveckling av betygssystemet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att genomgå särskild prövning,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten att underrätta föräldrar till myndiga elever om problem i skolan.

1997/98:Ub44 av Gunnar Goude m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökad individualisering av undervisningen samt ökad anpassning av kärnämneskurser efter inriktning vid olika program,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning med uppdrag att föreslå former för en avveckling av betyg i gymnasieskolan,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av ett nytt teknikprogram,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av ämnet Idrott och hälsa,

5. att riksdagen avslår regeringens förslag om inrättande av en gymnasieexamen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av nationella prov.

1997/98:Ub45 av Inger Davidson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om värdegrunden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att etiska frågor med anknytning till skolan bör få större plats inom forskningen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätt att genomföra gymnasiestudierna på lika villkor upp till 25 års ålder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kärnämnen skall kunna indelas i etapper och läsas med olika ambitionsnivå och i olika takt,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskolebehörighet,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att syo-verksamheten behöver förstärkas,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att på sikt avveckla timplanen,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarlösa lektioner,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integration av kärnämnen och karaktärsämnen,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om religionskunskap som kärnämne,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att läsa valbara kurser i angränsande kommuner,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det individuella programmet,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformning av lärlingsutbildningen,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett företagsinriktat program,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om APU,
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nischutbildningar av riksintresse,
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingsamtal,
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att utveckla sin sociala kompetens,
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betyg,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gymnasieexamen,
21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elevinflytande,
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre förutsättningar för lärarna,
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fristående gymnasieskolor,
24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elever med särskilda behov.

1998/99:Ub1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ingen elev skall börja gymnasiet utan betyget ”godkänt” i svenska, engelska eller matematik,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inte alla elever skall behöva nå högskolebehörighet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alltid kunna komplettera studierna så att högskolekompetens uppnås,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kärnämnen mer skall kunna profileras utifrån gymnasieprogrammets allmänna inriktning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat utrymme för individuella inriktningar och val,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försöksverksamhet med sommarkurser,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättandet av en snabbutredning för införandet av en internationellt jämförbar gymnasieexamen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avklarad gymnasieexamen skall vara en förutsättning för högre studier,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en modern lärlingsutbildning med yrkesexamen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare åtgärder mot ogiltig frånvaro, särskilt en översyn om gällande regler för betygssättning,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av en entreprenörutbildning,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade utvecklings- och karriärmöjligheter för lärare,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av fler lektorat,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att rektor skall vara pedagogisk ledare,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en sexgradig betygsskala,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av fristående gymnasieskolor,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade möjligheter för gymnasieelever att studera utomlands,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att gymnasieskolor i utsatta områden skall få extra resurser.

1998/99:Ub2 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att prov för konkurrens- och behörighetskomplettering av betyg skall vara avgiftsfria i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att 5 kap. 4 d § första stycket lag om ändring i skollagen 1985:1100 skall ges följande lydelse: Elever på samtliga nationella program har rätt till minst 2 370 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid),

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inom ramen för ett nytt nationellt program – teknikprogram-

met – tillgodose behovet av sådan teknikutbildning som krävs i samband med omställningen av energisystemet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principiella ståndpunkter om utveckling av kärnämnesutbudet,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att historia tas in bland kärnämnen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om idrottsämnnets ställning på det individuella programmet och att samtliga elever skall erbjudas undervisning i Idrott och hälsa,

7. att riksdagen begär att regeringen utformar direktiv till den arbetsgrupp som skall utreda hur samarbetet mellan skola och arbetsliv kan utvecklas vidare i enlighet med vad som anförts i motionen beträffande behovet av APU-platser med hög kvalitet och övervägande av behov av skyldighetslagstiftning,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolans övergripande ansvar för lärlingsutbildningen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avstyrka förslaget om gymnasieexamen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om framtagande av diskussionsmaterial för att underlätta och ge struktur åt diskussionen på gymnasieskolorna om synen på kunskap och planering av undervisningen.

Motioner från allmänna motionstiden 1998

1998/99:Ub210 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om frivillig examen på gymnasial nivå i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av skollagen gällande lärlingsutbildning i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa fritt skolval i gymnasieskolan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa en obligatorisk gymnasieexamen,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om alternativa kurser och mål i kärnämnen i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om färre obligatoriska kärnämnen i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa timplanen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av gymnasieskolans program och struktur,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betygssystemet,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag om återinförande av rätten att pröva betyg under gymnasietiden i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en elev skall vara godkänd i alla kurser för att erhålla grundläggande behörighet till högskolan,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fler lektorer,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samverkan mellan skola och näringsliv,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av en modern lärlingsutbildning,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den arbetsplatsförlagda utbildningen,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vidgade förutsättningar att lägga ut utbildning på entreprenad.

1998/99:Ub211 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingssystem som alternativ till flera av de ordinarie gymnasieprogrammen.

1998/99:Ub213 av Ola Sundell (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet veckotimmar i ämnet idrott och hälsa.

1998/99:Ub223 av Tuve Skånberg och Ingrid Näslund (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ändra namnet på Industriprogrammet till Teknikerprogrammet.

1998/99:Ub234 av Holger Gustafsson m.fl. (kd, m, c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett heltäckande lärlingssystem.

1998/99:Ub235 av Jarl Lander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gymnasieutbildning av bussförare.

1998/99:Ub237 av Yvonne Ångström (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att öka antalet veckotimmar i ämnet Idrott och hälsa till minst tre på samtliga stadier i den svenska skolan.

1998/99:Ub270 av Carina Adolfsson och Lars Wegendal (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om distansutbildning.

1998/99:Ub271 av Elver Jonsson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att gymnasieskolans kursplaner inte bara skall ha allmänt hållna mål utan att de också skall kompletteras med ett konkret innehåll,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett stimulansbidrag motsvarande skillnaden mellan lektorlönen och lärarlönen skall utgå till kommun som inrättar lektorstjänster,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Skolverket till kommunernas tjänst skall lämna förslag till

olika modeller för klass- och grupporganisation i gymnasieskolans kärnämnen.

1998/99:UbU3

1998/99:Ub273 av Kenneth Lantz (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att naturkunskapen skall förbli ett obligatoriskt ämne i gymnasieskolan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att införa nationella kursprov i ämnena kemi och fysik.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering och förslag till förbättringar vad gäller möjligheter för elevens val av skola och program i gymnasieskolan,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en utredning med uppdrag att föreslå lämpliga alternativ till nuvarande kunskapskrav och betygssystem för gymnasieskolan,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att fortsätta nedtoningen av timplanens betydelse och stärka utvecklingen av målinriktade studier efter individuellt anpassade studieplaner och stort elevinflytande i gymnasieskolan,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utveckla den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) i gymnasieskolan.

1998/99:Kr519 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om idrottens betydelse i skolan.

1998/99:Kr520 av Lennart Kollmats m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av idrott i skolan.

1998/99:A214 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildningsgaranti.

Utskottet

Inledning

En parlamentarisk kommitté har haft i uppdrag att följa utvecklingen i gymnasieskolan (dir. 1994:29, 1994:128). Kommittén har lämnat två delbetänkanden, Den nya gymnasieskolan – hur går det? (SOU 1996:1) och Den nya gymnasieskolan – steg för steg (SOU 1997:1). Slutbetänkandet Den nya gymnasieskolan – problem och möjligheter (SOU 1997:107) överlämnades i augusti 1997.

I skrivelsen Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet (skr. 1996/97:112, bet. UbU13) redovisade regeringen sin bedömning av gymnasieskolans fortsatta utveckling. Inom Utbild-

ningsdepartementet tillsattes därefter en arbetsgrupp med uppgift att fördjupa och konkretisera den inriktning som angavs i utvecklingsplanen. Resultatet av arbetsgruppens arbete finns i rapporten Gymnasieskola i ständig utveckling (Ds 1997:78). Rapporten har remissbehandlats tillsammans med slutbetänkandet från den nyss nämnda kommittén.

En särskild arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har haft i uppdrag att överväga hur innehållet i det individuella programmet kan stärkas. Gruppens arbete redovisades i april 1998 i rapporten PRIV – en ny väg mot ett nationellt program (Ds 1998:27). Rapporten har remissbehandlats t.o.m. den 15 oktober 1998.

Utskottet behandlar i detta betänkande propositionen om gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169), motioner som väckts med anledning av den samt vissa motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1998 som rör de frågor som tas upp i propositionen. Propositionen överlämnades till riksdagen i slutet av maj 1998.

Propositionen i korthet

En ny gemensam struktur föreslås för gymnasieskolans nationella och specialutformade program. Definitionen av begreppet gymnasiepoäng ändras. Antalet gymnasiepoäng för en kurs skall inte längre vara ett mått på den faktiska undervisningstiden för en kurs utan i stället utgöra ett mått på kursens studieomfattning, dvs. den beräknade arbetsinsatsen för eleven. Samtliga nationella och specialutformade program föreslås omfatta 2 500 gymnasiepoäng. Den nuvarande uppdelningen av program på grenar föreslås bli ersatt med att vissa inriktningar kan anges för program. Ett nytt nationellt program – teknikprogrammet – föreslås bli infört hösten år 2000. Samtidigt införs en ny lärlingsutbildning som alternativ studieväg inom program med yrkesämnen. Skollagen ändras så att det tydligt framgår att det finns möjlighet att särskilt inrikta undervisningen på ett individuellt program mot ett nationellt eller specialutformat program. Ämnet Idrott och hälsa föreslås få lika stor omfattning på alla nationella och specialutformade program.

En gymnasieexamen föreslås bli införd för de elever som påbörjar sin utbildning på ett nationellt eller specialutformat program läsåret 2000/01. Bestämmelserna om nationella prov ändras så att de nationella kursproven blir obligatoriska inför betygssättningen i kärnämneskurserna i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta karaktärsämneskursen i engelska och matematik på respektive program.

Gymnasieskolans struktur – poäng, m.m.

Propositionen

En ny gemensam struktur för nationella och specialutformade program införs. Definitionen av begreppet gymnasiepoäng ändras så att antalet gymnasiepoäng för en kurs skall utgöra ett mått på kursens studieomfattning. Samtliga nationella och specialutformade program i gymnasieskolan skall omfatta 2 500 gymnasiepoäng. På ett nationellt eller specialutformat program skall

kärnämnen omfatta 750 gymnasiepoäng. Lokalt tillägg slås samman med ramen för individuellt val. Det poängutrymme som därmed uppstår skall användas för kurser som eleven själv väljer. Specialarbetet tas bort.

Regeringen framhåller att höjningen av antalet gymnasiepoäng till 2 500 inte innebär att kraven höjs eller att antalet undervisningstimmar bör ändras. För att säkra en miniminivå av lärarledd undervisning bör enligt regeringen begreppet garanterad undervisningstid finnas kvar på samma nivå som nu gäller, dvs. 2 370 undervisningstimmar om 60 minuter för program med yrkesämnen och 2 150 undervisningstimmar för övriga program. En ny paragraf med denna innebörd införs i skollagen (5 kap. 4 d §).

Begreppet gren utgår. Specialisering inom nationella program skall i stället göras genom val av inriktning. Inriktningarna kan vara nationellt eller lokalt utformade. En behörig sökande, som söker till ett nationellt program under återopande av att det inom det sökta programmet anordnas en nationellt fastställd inriktning som inte erbjuds av hemkommunen, skall jämföras med en behörig sökande som är hemmahörande i den kommun som anordnar utbildningen.

Undervisningen i gymnasieskolan skall kunna läggas ut på längre tid än tre år och efter regeringens medgivande även på kortare tid.

Omfattningen av gymnasieskolans och den gymnasiala vuxenutbildningens kurser bör enligt regeringen vara 50, 100, 150 eller 200 gymnasiepoäng.

Motionerna

Enligt motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 9 saknas i dag ett samlat underlag om erfarenheterna av programstrukturen i gymnasieskolan. Antalet poäng ökas till 2 500 poäng för alla program, men man har inte förändrat kursplanerna och höjt ”ribban”. Motionärerna begär en *översyn av gymnasieskolans program och struktur*. I samband med en sådan översyn bör bl.a. frågan om huruvida gymnasieskolans omfattning och innehåll är tillräckliga för att möta framtidens krav belysas.

Den *garanterade undervisningstiden för eleverna* skall enligt motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 2 vara lika för alla elever. Motionärerna föreslår att riksdagen beslutar att 5 kap. 4 d § första stycket skall ges följande lydelse: Elever på samtliga nationella program skall ha rätt till minst 2 370 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Frågan om *lärarlösa lektioner* tas upp i motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 8. Det är inte acceptabelt att elever på egen hand skall lära sig nytt material enbart genom att läsa sig till det utan bearbetning eller uppföljning. Däremot finns det skäl att ge eleverna tid och möjlighet att tillämpa sina kunskaper i projekt och individuella arbeten som till viss del kan ske utan lärarens närvaro, heter det i motionen.

Enligt motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 8 ger systemet med poäng bättre förutsättningar för att förverkliga målstyrningen av skolan. Motionärerna anser att det är logiskt att ta steget och avskaffa den nationella *timplanen* i gymnasieskolan. I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 7 framhålls att timplanen bör avskaffas på sikt för att ge ökade förutsättningar för individualisering och en tydlig målstyrning av gymnasieskolan. I motion

1998/99:Ub801 (mp) yrkande 21 understryks vikten av att fortsätta nedtoningen av timplanens betydelse och stärka utvecklingen av målinriktade studier efter anpassade studieplaner och stort elevinflytande i gymnasieskolan.

Frågor med anknytning till *valfrihet i gymnasieskolan* tas upp i flera motioner. Enligt motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 3 är det orimligt att elevens bostadsadress är avgörande för antagning. I avvaktan på att en nationell skolpeng kan införas bör möjligheterna att välja gymnasieskola garanteras. Vidare bör rätten att välja specialutformade program också utanför hemkommunen garanteras. I motion 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 19 begärs en utvärdering och förslag till förbättringar vad gäller elevers möjligheter till val av skola och program. Motionärerna framhåller bl.a. att det är svårt att få ett väl fungerande system för det fria valet av program och skola och att samverkan mellan kommuner kan förbättras avsevärt. Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) bör det vara möjligt att läsa valbara kurser även i närliggande kommuner i de fall kommunikationerna tillåter det. Motionärerna pekar på att eleverna härigenom kan erbjudas en högre utbildningskvalitet och att det kan vara en möjlighet för små gymnasieskolor som har mindre utbud av egna valbara kurser (yrk.11). I motionen betonas också vikten av att nischutbildningar av riksintresse, t.ex. inom hantverk, kan finnas kvar. Dessa utbildningar är ofta kostsamma för kommunen, vilket i perioder med knappa resurser kan innebära att de måste läggas ned (yrk.16). Även i motion 1997/98:Ub40 (c) framhålls risken av att små gymnasiala nischutbildningar med inriktning mot yrkes- och hantverkskompetens av riksintresse försvinner, om inte något görs för att stimulera ett bättre utnyttjande av dessa resurser. Motionären pekar på att utbildning som omfattas av riksintag ofta är okända för eleverna. Intresset i kommunerna för att skicka elever på utbildning i andra kommuner är svagt.

Utskottets bedömning

Utskottet vill beträffande *gymnasieskolans struktur m.m.* anföra följande.

I och med riksdagens beslut med anledning av propositionen Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen (prop. 1990/91:85, bet. UbU16, rskr. 356) fastställdes utformningen av den nuvarande gymnasieskolan. I propositionen framhölls att reformen skall ses som en grund för en fortsatt utveckling av gymnasieskolan. Vikten av att skapa lösningar som ger förutsättningar för en fortgående utvecklingsprocess betonades. Beslutet våren 1991 om en reformering av gymnasieskolan har sedermera följts upp genom flera riksdagsbeslut, bl.a. hösten 1993 om en ny läroplan och ett nytt betygssystem.

Det moderna samhället kännetecknas av internationalisering och av en förändringstakt inom alla sektorer som aldrig har varit högre. Det finns inga indikationer på att utvecklingstakten kommer att minska. Tvärtom pekar alla tecken på att framtiden kommer att innebära att individen får uppleva allt tätare förändringar. En bred kunskapsbas är det viktigaste verktyget för att man skall kunna hantera en föränderlig verklighet. En bristfällig utbildning

riskerar att bli ett allt större handikapp. Det gäller inte bara i arbetslivet utan även i samhällslivet i övrigt.

Utskottet anser i likhet med regeringen att en modern gymnasieskola skall vara uppbyggd efter dagens behov och vara så konstruerad att den är flexibel och framtidsinriktad. Eleverna skall utifrån sina framtidsplaner och intressen kunna välja inriktning och kurser. Det bör finnas likvärdiga valmöjligheter inom de olika nationella programmen. Det bör också vara möjligt för en elev att byta studieinriktning i gymnasieskolan eller senare i gymnasial vuxenutbildning. De nationella programmens uppbyggnad bör vara lätta att överblicka. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag om införande av en gemensam struktur för nationella och specialutformade program. Utskottet tillstyrker likaså att definitionen av begreppet gymnasiepoäng ändras så att antalet gymnasiepoäng för en kurs i större utsträckning än nu anger kursens studieomfattning och elevernas beräknade arbetsinsats och inte är ett mått på det antal lektioner som erbjuds eleverna. Samtliga nationella och specialutformade program skall omfatta 2 500 gymnasiepoäng, varav 750 gymnasiepoäng avser kärnämnen, 1 450 gymnasiepoäng karaktärsämnen och 300 gymnasiepoäng individuella val. Detta anges i en poängplan i regeringens förslag till ny bilaga 2 till skollagen. Förslaget, som utskottet i princip ställer sig bakom, innebär särskilt stora förändringar för det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga programmet. Det innebär bl.a. en uppluckring av den fasta ämnesstrukturen vilket ger eleverna större valmöjligheter. Dessa program ger för närvarande, jämfört med andra program, minst möjlighet till val av kurser. Utskottet vill i sammanhanget betona vikten av att dessa program utformas så att de ger behörighet till studier vid högskolan i lika stor omfattning som i dag.

Utskottet delar regeringens uppfattning att begreppet inriktning bör ersätta det nuvarande begreppet gren. Regeringen gör den bedömningen att antalet inriktningar kommer att bli något större än nuvarande antal grenar. Utskottet har inte anledning att göra någon annan bedömning.

Specialisering inom nationella program bör således göras genom val av inriktning. Inriktningarna skall, i likhet med vad som gäller i dag för grenarna, vara nationellt eller lokalt fastställda. Utskottet anser i likhet med regeringen att en elevs möjlighet att komma in på en nationell inriktning bör jämföras med vad som i dag gäller för nationell gren. Detta innebär att en behörig sökande, som söker till ett nationellt program under återopande av att det inom det sökta programmet finns en nationellt fastställd inriktning som inte erbjuds av hemkommunen, skall jämföras med en behörig sökande som är hemmahörande i den kommun som anordnar utbildningen. Dagens system med riksrekryterande lokala grenar blir i stället riksrekryterande inriktningar.

Utskottet tillstyrker också regeringens förslag att undervisningen i gymnasieskolan skall kunna läggas ut på längre tid än tre år och efter regeringens bemyndigande även på kortare tid.

Sammanfattningsvis anser utskottet beträffande *gymnasieskolans struktur m.m.* att riksdagen bör bifalla regeringens förslag i nu berörda delar och godkänna vad utskottet har förordat. Utskottet återkommer i det följande till de motsvarande förslagen till lagbestämmelser.

När det gäller förslaget om en *översyn av gymnasieskolans program och struktur* konstaterar utskottet att en översyn av de nationella styrdokumenterna för närvarande pågår. Avsikten är bl.a. att stärka programmålets betydelse i syfte att tydliggöra varje nationellt programs inriktning och profil. Skolverket har vidare i november 1998 redovisat ett uppdrag från regeringen om bl.a. gemensam programstruktur för samtliga program. Enligt vad utskottet erfarit avser regeringen att, på grundval av riksdagens beslut med anledning av den nu aktuella propositionen, ge Skolverket ett förnyat uppdrag beträffande bl.a. nya program mål. Utskottet förutsätter att det i samband därmed tydligt framgår vilka krav regeringen ställer på programmålets beskrivning av programmets ämnen och deras omfattning. Det pågår, vill utskottet notera i sammanhanget, inom Skolverket ett arbete med en översyn av gymnasieskolans kursplaner. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub210 yrkande 9.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att i en ny paragraf i skollagen (5 kap. 4 d §) säkra en minsta *garanterad undervisningstid för eleverna*, 2 370 undervisningstimmar för program med yrkesämnena och 2 150 för övriga program, dvs. samma nivå som nu gäller. Utskottet avstyrker därmed yrkande 2 i motion 1998/99:Ub2 om att alla elever skall ha rätt till 2 370 undervisningstimmar. Utskottet vill peka på att en generell höjning av antalet garanterade undervisningstimmar utöver vad som gäller i dag medför ökade kostnader för kommunerna. Utskottet vill dock betona att det som föreskrivs är en minsta tid som skall erbjudas eleverna sammanlagt för respektive program. Hur undervisningstiden fördelas på ämnen och kurser ansvarar skolvårdsmannen för. Elever behöver olika lång tid för att nå utbildningsmålen i kurserna. Utskottet vill understryka att alla elever bör ges möjlighet att bli minst godkända i de kurser som ingår i programmet.

Utskottet delar regeringens uppfattning och den uppfattning som framförs i motion 1997/98:Ub45 beträffande *lärarlösa lektioner*. Regeringen menar att undervisning är ett arbete som planeras av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under lärares ledning (prop. s. 29). Utskottet vill starkt betona att något som s.k. lärarlösa lektioner inte kan betraktas som undervisning. Utskottet noterar att regeringen avser att se över gymnasieförordningen i syfte att klargöra elevernas rätt till undervisning och föreskriva krav på lärarledd undervisning. Utskottet anser att yrkandet mot denna bakgrund är tillgodosett och därför bör avslås.

När det gäller yrkandena om att på sikt *avskaffa timplanen* noterar utskottet att regeringens förslag i propositionen innebär att de nuvarande riktvärdena för utbildningens omfattning i timmar om 60 minuter för ämnen överges i och med införandet av en ny definition av begreppet gymnasiepoäng och den mycket generella poängplan, gemensam för de nationella och specialutformade programmen, som föreslås. Poängtalet för respektive ämne är således inte ett riktvärde på antalet lektioner i ämnet. Det enda som i formell mening läggs fast centralt i fråga om lektioner är en garanterad totaltid på 2 150 respektive 2 370 undervisningstimmar. Skolorna kommer att ha stor frihet att disponera tiden. Hur många undervisningstimmar som bör läggas på en kurs för att en viss grupp elever skall uppnå kunskapsmålen måste bedömas utifrån lokala förhållanden och förutsättningar. Inget hindrar dock från

att man lokalt utgår från den fördelning av undervisningstimmar som gäller i dag samt de erfarenheter som detta givit. Enligt utskottets uppfattning är syftet med yrkandena i huvudsak tillgodosett varför de bör avslås av riksdagen. Utskottet avstyrker således motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 7, 1998/99:Ub210 yrkande 8 och 1998/99:Ub801 yrkande 21.

Regeringen har inte föreslagit några förändringar i sak beträffande elevers möjligheter att *välja utbildning i gymnasieskolan*. De ändringar som föreslås i skollagen och vilkas motiv utskottet i det föregående har ställt sig bakom är ändringar huvudsakligen till följd av att begreppet gren på program ersätts av inriktning. Såsom redan framgått kommer en elev även fortsättningsvis att ha rätt till utbildning i en annan kommun om en nationellt fastställd inriktning inte erbjuds av den egna kommunen. Det innebär också att det även fortsättningsvis kommer att finnas riksrekryterande utbildningar av olika slag, t.ex. inom små hantverksområden av riksintresse. Regler om riksrekryterande utbildningar finns i 2 kap. gymnasieförordningen (SFS 1992:394) samt i bilaga 2 och 3 till förordningen. Vidare anges i Skolverkets föreskrifter vilka idrottsutbildningar som är riksrekryterande (SKOLFS 1995:63, ändr. SKOLFS 1998:24). Utskottet kan konstatera att ett stort antal utbildningar i dag är riksrekryterande och att regeringen inte har redovisat några förslag till förändringar härvidlag. I sammanhanget vill utskottet även peka på att vissa kostsamma riksrekryterande utbildningar har ett särskilt statligt verksamhetsstöd ur anslaget A 11 Bidrag till driften av viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola. Utskottet anser att riksdagen med hänvisning till det anförda bör avslå motionerna 1997/98:Ub40, 1997/98:Ub45 yrkandena 11 och 16, 1998/99:Ub210 yrkande 3 och 1998/99:Ub801 yrkande 19.

Programutbudet

Ett nytt nationellt program – teknikprogrammet, m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att ett nytt nationellt program – teknikprogrammet – införs från hösten år 2000. Programmet bör kunna ha flera och varierande inriktningar. Regeringen anser att ett tekniskt program bör kunna erbjuda inriktningar som förbereder för såväl eftergymnasiala studier inom främst det tekniska området som för olika teknikinriktade arbetsuppgifter. Det tekniska programmets struktur bör enligt regeringen ha samma uppbyggnad som föreslås för övriga program. I programmet bör 40–50 % av karaktärsämnesblocket bestå av kurser i matematik, fysik, kemi och tekniska ämnen som är gemensamma för alla som går på programmet. Resterande del av karaktärsämnesblocket bör utgöras av valbara tekniska inriktningar. Det skall också finnas möjlighet att inom blocket läsa de kurser i matematik, fysik m.m. som krävs för särskild behörighet exempelvis till civilingenjörsutbildningar.

Motionerna

I motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 3 anfördes att behovet av sådan teknikutbildning som krävs i samband med omställningen av energisystemet bör

tillgodoses vid *utformningen av ett nytt teknikprogram*. Hit hör sådan teknik som hör samman med effektivare energianvändning och energiproduktion från förnybara energikällor. Enligt motion 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 3 är det viktigt att teknikprogrammet förutom de tekniska specialiseringarna och de ordinarie kärnämnen innehåller kurser i miljökunskap på alla inriktningar.

Enligt motion 1998/99:Ub223 (kd) bör *industriprogrammets namn* ändras till teknikerprogrammet. Motionärerna pekar på att antalet sökande till industriprogrammet är litet och att det skulle vara värdefullt om själva beteckningen på programmet blev mer rättvisande och positiv.

I motionerna 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 14 och 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 12 föreslås ett *företagarprogram* i gymnasieskolan. I det först nämnda yrkandet framhålls att entreprenörskap och företagande alltför sällan uppmuntras i undervisningen. Ett företagsinriktat program bör framför allt inriktas på samarbete med små och medelstora företag inom samhällets alla sektorer. I det andra yrkandet föreslås bl.a. att det i ett sådant företagarprogram, förutom kärnämnen som svenska, engelska och matematik, bör ingå ämnen som redovisning, affärsjuridik, marknadsföring etc.

Enligt motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 2 bör pedagogiken utvecklas för att stimulera *entreprenörskap i undervisningen*. Detta bör bl.a. leda till förändringar i lärarutbildningen. Lärarutbildningskommittén bör därför få tilläggsdirektiv om detta.

En ny bredare *bussförarutbildning* behövs i gymnasieskolan enligt förslag i motion 1998/99:Ub235 (s). Utbildningen bör förutom den traditionella fordons- och förarutbildningen också ge kunskaper om entreprenörskap, företagsekonomiska principer och begrepp som är relevanta för bussföretag.

Enligt motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 5 bör alla elever ges ökad möjlighet att själva sätta samman kurser till *ett eget personligt program*. Utöver de obligatoriska kärnämnen bör eleven få välja kurser tämligen fritt.

Utskottets bedömning

Utskottet anser i likhet med regeringen att ett nytt nationellt program – *teknikprogrammet* – bör införas från hösten 2000. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser bilaga 1. En teknisk utbildning på gymnasienivå bör förbereda för fortsatt utbildning inom teknikområdet och/eller för arbetslivet. Ett tekniskt program bör i större utsträckning än nuvarande teknisk gren på naturvetenskapsprogrammet kunna stimulera elevernas intresse för teknik och teknisk utveckling. Ett tekniskt program bör också kunna bidra till en ökning av andelen elever inom området naturvetenskap och teknik.

När det gäller *utformningen av teknikprogrammet* anser utskottet i likhet med regeringen att programmet bör kunna ha flera och varierande inriktningar. Genom en sådan konstruktion ges förutsättningar att tillgodose behovet av framtidsinriktade utbildningar. Det är angeläget att det inom programmet – förutom klassiskt tekniska inriktningar, vilka i dag delvis täcks av program som industriprogrammet, elprogrammet och fordonsprogrammet – finns inriktningar mot nya teknologiska områden t.ex. miljö och energi. Det an-

kommer på regeringen att besluta om vilka nationella inriktningar som skall finnas på respektive program. Det bör finnas möjlighet till ett lokalt inflytande och att genom en lokal inriktning tillgodose lokala eller regionala behov. Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 3 och 1998/99:Ub2 yrkande 3.

Utskottet, som således tillstyrker att ett nationellt teknikprogram införs, avstyrker förslaget i motion 1998/99:Ub223 om ändring av *namnet på industriprogrammet* till teknikerprogrammet.

Utskottet vill med anledning av motion 1997/98:Ub43 yrkande 2 om *entreprenörskap i undervisningen* anföra följande.

De snabba förändringarna i omvärlden ställer stora krav på individernas förmåga till omställning, förnyelse och utveckling. Förmåga att lösa problem, initiativförmåga och förmåga att vara flexibel och kreativ samt självtililit är viktiga egenskaper för alla individer, inte bara för blivande företagare och entreprenörer. Utskottet konstaterar att samtliga läroplaner tar upp dessa aspekter. I den nyligen fastställda läroplanen för förskolan (Lpfö 98) anges under avsnittet Förskolans uppdrag bl.a. att de vuxna skall ge barnen stöd i att utveckla tillit och självförtroende. Barnens nyfikenhet, företagsamhet och intressen skall uppmuntras och deras vilja och lust att lära skall stimuleras. Detta följs sedan av liknande formuleringar i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) respektive för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). Läroplanerna slår också fast att skolan skall samverka med arbetslivet och närsamhället i övrigt. Utskottet vill betona skolans betydelse för att lägga grunden till ett positivt förhållningssätt när det gäller entreprenörskap och företagsamhet. Enligt utskottets uppfattning är det primärt inte fråga om att utbilda blivande företagare i skolan utan snarare att stimulera initiativförmåga och kreativitet hos eleverna. Detta bör t.ex. komma till uttryck i skolans arbetssätt och arbetsformer. Utskottet vill också peka på att Lärarutbildningskommittén (dir. 1997:54, 1998:47) inom kort kommer att lämna sina förslag. Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motion 1997/98:Ub43 yrkande 2.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det nyss anförda även förslagen i motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 14 och 1998/99:Ub1 yrkande 12 om införande av ett *företagarprogram* i gymnasieskolan. Utskottet vill därutöver tillägga att arbetslivs- och företagarfrågor berörs i programmålen för flera program och i flera kursplaner. Det anges t.ex. i programmålen för hantverksprogrammet att eleverna skall ha sådana grundläggande kunskaper i företagsekonomi, marknadsföring och lagstiftning som är relevanta för mindre företag. Det finns inom gymnasieskolan redan nu också ett betydande utrymme för flexibla lösningar på lokal nivå, vilket många kommuner har utnyttjat, inte minst genom att anordna olika former av företagarutbildning. Utskottet vill också peka på att ett projekt – Entreprenörskap som utbildningsmål – har startats på initiativ av Nordiska ministerrådet för perioden 1997–2000. Projektet skall genomföras inom ett nätverk mellan grund- och gymnasieskolor.

Beträffande förslaget i motion 1998/99:Ub235 om införande av en bredare *bussförarutbildning* i gymnasieskolan vill utskottet erinra om att det för bussförarutbildning krävs att eleven har fyllt 20 år vilket hindrar en sådan

utbildning i gymnasieskolan. Däremot finns det en påbyggnadsutbildning i komvux: Persontransporter med buss (SKOLFS 1995:30). Som förkunskapskrav till denna utbildning gäller, förutom ålderskravet på fyllda 20 år, fullföljd gymnasieutbildning på nationellt eller specialutformat program innefattande kursen Tunga fordon – grundkurs, eller motsvarande kunskaper, samt innehav av körkortsbehörighet av minst klass B. Kursen Tunga fordon ges inom fordonsprogrammet. I programmålen till detta program anges bl.a. att eleverna skall ha kunskaper om sådana företagsekonomiska principer och begrepp som är relevanta för företag i branschen. Utskottet hänvisar även till vad som sagts i det föregående beträffande bl.a. vikten av att skolan lägger grunden till ett positivt förhållningssätt när det gäller entreprenörskap och företagsamhet. Riksdagen bör avslå motionen med hänvisning till vad utskottet har anfört.

Beträffande yrkande 5 i motion 1998/99:Ub1 om att alla elever bör ges ökad möjlighet att själva sätta samman kurser till *ett eget personligt program* vill utskottet erinra om de regler som gäller för specialutformade program (skollagen 5 kap. 4 a och 13 §§ samt gymnasieförordningen 2 kap. 18 §). Ett specialutformat program skall i fråga om utbildningens nivå motsvara ett nationellt program. Det kan utformas individuellt för en elev eller gemensamt för en grupp elever. Programmet består av kurser som kan förekomma på nationella program och specialarbete. Alla specialutformade program skall innehålla kärnämnen. Utskottet konstaterar att det inom ramen för gällande regler finns möjligheter att sätta samman ett eget personligt program. Utskottet anser att yrkandet därmed är tillgodosett, varför det bör avslås.

Det individuella programmet

Propositionen

Regeringen föreslår att 5 kap. 4 b § skollagen ändras så att det tydligt framgår att det är möjligt att särskilt inriktad undervisningen inom ett individuellt program mot ett nationellt eller specialutformat program. Syftet är att stimulera utvecklingen av det individuella programmet och markera att programinriktade alternativ bör erbjudas eleverna.

Det individuella programmet bör enligt regeringen utvecklas kvalitativt för att öka andelen elever som går vidare till och fullföljer ett nationellt eller specialutformat program. Kommunerna bör därför erbjuda elever programinriktade, sökbara studievägar inom ramen för det individuella programmet.

Motionerna

Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 12 måste *kvaliteten på det individuella programmet* bli jämnare. För att minska antalet elever på programmet krävs framför allt stora satsningar inom grundskolan för att där höja utbildningskvaliteten. Elever i grundskolan måste också få en bättre insyn i gymnasieskolans organisation och programutbud. Motionärerna anser att det krävs en utökad syofunktion.

I motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 1 tas frågan upp om *behörighet till gymnasieskolan*. Motionärerna anser att ingen elev skall få börja gymnasieskolan utan betyget "godkänt" i svenska, engelska eller matematik. Elevernas kunskapsbrister är mycket omfattande när de lämnar grundskolan. Åtgärder i syfte att ge alla grundskoleelever goda baskunskaper måste komma tidigt i grundskolans årskurser.

Utskottets bedömning

Nästan alla elever (98 %) som slutade grundskolan våren 1997 gick i gymnasieskolan (inklusive individuellt program) hösten 1997. Om det individuella programmet inte räknas med var övergången något lägre (92 %). För behörighet till nationella och specialutformade program gäller fr.o.m. den 1 juli 1998 slutförd sista årskurs i grundskolan och godkända betyg i svenska alternativt svenska som andraspråk, engelska och matematik. Avsikten med de nya bestämmelserna är att de elever som börjar ett nationellt program skall ha de basfärdigheter som är en förutsättning för att klara studierna i gymnasieskolan. Enligt vad utskottet har inhämtat tyder preliminära siffror från hösten 1998 på att övergången till individuella program är ca 3 procentenheter högre än året innan. Cirka 91 % av eleverna som lämnade grundskolan våren 1998 var behöriga till gymnasieskolans nationella och specialutformade program.

Huvudsyftet med det individuella programmet är att förbereda eleverna för studier på ett nationellt eller specialutformat program. Inte minst mot bakgrund av de nya behörighetsbestämmelserna är det viktigt att det individuella programmet utvecklas kvalitativt för att ge bättre förutsättningar för alla elever att gå vidare till och fullfölja ett nationellt eller specialutformat program. Utskottet delar regeringens uppfattning att en utveckling av det individuella programmet är en av gymnasieskolans verkliga utmaningar för att kunna nå målet att alla ungdomar skall skaffa sig en gymnasieutbildning. Det är viktigt att alla elever får möjlighet och förutsättningar att fullfölja sina gymnasiestudier, även om det tar längre tid för en del elever. Elever som saknar behörighet eller har andra särskilda skäl bör erbjudas sökbara, *programinriktade studievägar inom det individuella programmet*. Detta är möjligt redan med nuvarande bestämmelser i skollagen. Det finns dock skäl att detta tydligare än i dag framgår av bestämmelserna. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 4 b §.

Utskottet vill i likhet med vad som anförts i motion 1997/98:Ub45 yrkande 12 betona vikten av *kvaliteten på det individuella programmet*. Det är angeläget att det sker en utveckling och en förnyelse av programmet och att eleverna erbjuds alternativ inom programmet som upplevs som meningsfulla och framtidsinriktade. Genom att stärka det individuella programmets koppling till de nationella programmen bör en kvalitetshöjning kunna åstadkommas. Utskottet anser det mycket angeläget att öka andelen elever som går vidare till ett nationellt eller specialutformat program. Genom samhällsutvecklingen och förändringarna i arbetslivet är det nödvändigt för individen att skaffa sig en gymnasieutbildning, som ger bredd och fördjupning, både

för personlig utveckling och för att kunna hävda sig i ett framtida samhälls- och arbetsliv.

Utskottet vill samtidigt betona att det är grundskolans uppgift framför allt att lägga grunden för ett livslångt lärande och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Genom bl.a. det nya betygssystemet och de nya behörighetsreglerna till gymnasieskolan synliggörs skolans ansvar för att alla elever verkligen ges möjligheter att nå målen i grundskolan. Utskottet har tidigare vid flera tillfällen framhållit kommunernas ansvar för att sätta in åtgärder för de elever som har svårigheter. Utskottet vill än en gång understryka vikten av att så sker.

Utskottet noterar till sist att Skolverket enligt regleringsbrev för budgetåret 1999 har fått nya uppdrag inom det aktuella området. Skolverket skall under en treårsperiod särskilt följa vilka konsekvenser de nya behörighetsreglerna till gymnasieskolan har fått, hur verksamheten i grundskolan har påverkats, hur kommunerna har följt upp elever som inte klarat behörighetsreglerna, omfattningen vad gäller antalet elever med ofullständigt slutbetyg samt vad eleverna erbjudits för alternativa studier t.ex. inom ramen för det individuella programmet. Uppdraget skall redovisas den 15 augusti varje år. Skolverket skall också följa elevströmmarna till och från samt inom gymnasieskolan. Skolverket skall undersöka hur stor andel av eleverna, fördelade på program, som fullföljer sin utbildning på nationella respektive specialutformade program inom tre, fyra och fem år. Verket skall ägna uppmärksamhet åt i vilken utsträckning elever som går vidare till ett individuellt program klarar av att fullfölja studier på ett nationellt eller specialutformat program. Uppdraget skall redovisas senast den 15 augusti 1999.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motion 1997/98:Ub45 yrkande 12 om kvaliteten på det individuella programmet.

Utskottet avstyrker även motion 1998/99:Ub1 yrkande 1 om *behörighet till gymnasieskolan* med samma motivering.

Kärnämnen

Kärnämnesutbudet, m.m.

Propositionen

I den senaste utvecklingsplanen (skr. 1996/97:112) konstaterade regeringen bl.a. att kärnämnen religionskunskap, naturkunskap och estetisk verksamhet har en ringa omfattning (30 gymnasiepoäng) i förhållande till mycket ambitiösa kunskapsmål. Regeringen pekade på att korta kurser innebär onödig splittring och små möjligheter för eleverna att se helheter och samband. I rapporten Gymnasieskola i ständig utveckling presenterades tre alternativa förslag till förändringar i kärnämnesutbudet. Remissbehandlingen av dessa förslag visade en mycket splittrad opinion. Enligt regeringens uppfattning bör frågan om de små kärnämnenas innehåll och struktur beredas ytterligare. Regeringen föreslår därför ingen förändring av *kärnämnesutbudet*.

I flera motioner tas frågor upp med anknytning till kärnämnesutbudet. Enligt motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 7 bör antalet kärnämnen begränsas till svenska, engelska, matematik, samhällskunskap samt idrott och hälsa. De ämnen som inte längre är obligatoriska skall ingå som karaktärsämnen i nationella program, men omfattningen av dem skall kunna variera i respektive program. I motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 1 begärs en utredning om en förändring i kärnämnesutbudet. Syftet med en sådan översyn bör enligt motionärerna vara att minska antalet kärnämnen och att en starkare betoning görs av de kunskaper som är nödvändiga för alla i samhället. Kärnämnen skall även fortsättningsvis vara obligatoriska i alla nationella program. Detta innebär att alla som går ut ett nationellt program även framgent bör ha allmän behörighet till högskolestudier. Enligt motion 1998/99:Ub2 (v) bör intentionerna i det fortsatta beredningsarbetet av de små kärnämnenas struktur och innehåll vara att underlätta och understödja samarbete mellan kärnämnen och karaktärsämnen, att eleverna ges möjlighet att bearbeta de existentiella frågorna, att utrymme finns för skapande verksamheter och att arbetet i skolan utgår från, tillvaratar och respekterar elevernas egna erfarenheter och upplevelser (yrk. 4). Motionärerna anser att ämnet historia bör tas med bland kärnämnen (yrk. 5). I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 10 betonas vikten av att religionskunskap även fortsättningsvis är ett kärnämne. Enligt motion 1998/99:Ub273 (kd) yrkande 1 är det viktigt att även fortsättningsvis slå vakt om ämnet naturkunskap som bör förbli ett obligatoriskt ämne i gymnasieskolan.

Förslag med anknytning till en *etappindelning av kärnämnen* finns i flera motioner. I motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 6 föreslås att alternativa kärnämneskurser införs där målen sätts lägre. De skall inte ge behörighet till högre utbildning. Elever som väljer alternativa kurser skall kunna komplettera och läsa in högskolebehörighet senare. Enligt motion 1998/99:Ub1 (fp) skall inte alla elever i gymnasieskolan behöva nå högskolebehörighet (yrk. 2). Motionärerna framhåller att det är viktigt att elever som inte väljer utbildning som ger högskolebehörighet alltid skall ha möjlighet att senare komplettera sina studier till sådan behörighet (yrk. 3). De mer omfattande kärnämnen bör kunna delas in i etapper. Eleverna bör kunna läsa kurser med olika ambitionsnivå och takt. Kärnämnen bör profileras mer med utgångspunkt i programmets allmänna inriktning (yrk. 4).

I motion 1997/98:Ub45 (kd) anförs att kärnämnen, främst svenska, engelska och matematik, bör delas in i etapper så att eleverna kan läsa kurserna med olika ambitionsnivå och i olika takt (yrk. 4). Motionärerna anser att kravet att alla program skall leda till högskolebehörighet är orimligt. Alla ungdomar som vill fortsätta med högskolestudier kan inte beredas plats i högskolan. Alla elever eftersträvar inte ens att gå vidare till högskola (yrk. 5). Motionärerna förordar att kärnämnen i ökad omfattning bör studeras integrerat med karaktärsämnen. Det leder till ett helhetstänkande som underlättar studierna och kan bidra till att öka intresset för kärnämnen, heter det i motionen (yrk. 9). En ökad individualisering av undervisningen och en ökad anpassning av kärnämneskurserna efter inriktning av program föreslås i

motion 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 1. Motionärerna anser bl.a. att den individuella studietiden skall kunna variera betydligt friare på både enskilda kurser och hela program. Enligt motion 1998/99:Ub271 (fp) yrkande 3 bör Skolverket ge förslag till kommunerna om olika modeller för klass- och grupporganisation i kärnämnen. Motionären anser att det är en utopi att kräva att alla individer skall kunna uppfylla de krav som ställs i kärnämnen.

Utskottets bedömning

Någon ändring av *kärnämnesutbudet* föreslås inte i propositionen. Regeringen har redovisat sin avsikt att ytterligare bereda frågan om de små kärnämnenas – religionskunskap, naturkunskap och estetisk verksamhet – innehåll och struktur. Det ankommer på riksdagen att besluta om kärnämnen i gymnasieskolan. Enligt utskottets uppfattning bör dock riksdagen inte föregripa regeringens fortsatta beredning av denna fråga genom uttalande om hur många och vilka ämnen som fortsättningsvis skall ingå i kärnämnesutbudet.

Utskottet vill dock med anledning av yrkandet att ämnet historia bör tas med bland kärnämnen betona vikten av att eleverna får kunskaper i historia. Detta har också uttryckts i gällande läroplan (Lpf 94). Där anges bl.a. att undervisningen skall ge ett historiskt perspektiv, som bl.a. låter eleverna utveckla beredskapen inför framtiden, förståelsen för kunskapers relativitet och förmågan till dynamiskt tänkande. Det anges också i kursplanen för kärnämnet samhällskunskap bl.a. att eleverna skall kunna sätta in utvecklingen av det svenska samhället i ett globalt perspektiv såväl i nutid som i historisk belysning. Eleverna skall efter genomgången kurs kunna lägga historiska perspektiv på den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen. Utskottet förutsätter att det historiska perspektivet i ämnet inte försvagas i samband med revidering av kursplanen i ämnet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 1, 1998/98:Ub45 yrkande 10, 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5, 1998/99:Ub210 yrkande 7 och 1998/99:Ub273 yrkande 1.

När det gäller *etappindelning m.m. av kärnämnen* vill utskottet anföra följande.

Gymnasiereformen har kritiserats framför allt för de för alla nationella och specialutformade program gemensamma kärnämnen. Utskottet vill dock påminna om att tillkomsten av kärnämnen, gemensamma för alla utbildningar i gymnasieskolan, innebar en markant höjning av de utbildningspolitiska ambitionerna och är ett av fundamenten i gymnasiereformen. Denna ambitionshöjning gjordes för att svara mot höga krav i arbets- och samhällsliv. Utskottet anser att den gymnasiala utbildningen även fortsättningsvis måste ha en hög ambitionsnivå. Det är därför av största vikt att frågan löses om hur en större andel av eleverna kan nå målen i kärnämnen utan att kraven sänks. Den absolut största delen av eleverna (ca 93 %) i gymnasieskolan når godkända resultat i kärnämneskurserna. En stor andel av de elever som fått betyget Icke godkänd i något av de tre kärnämnen matematik, engelska och svenska studerar på vissa program med yrkesämnen.

Det ställs mycket höga krav på lärarna för att de skall kunna ge en undervisning i kärnämnen så att alla elever når ett godkänt betyg. Utskottet anser

att det därtill nu krävs särskilda åtgärder för att åstadkomma en positiv utveckling av arbetssätt och undervisning i kärnämnen. En omarbetning av kursplanerna bör ske så att respektive programs karaktär får större genomslag i själva undervisningen. Beskrivningen av kursmålen för kärnämnen bör stödja samverkan med karaktärsämnen. Utskottet anser vidare att möjligheten att etappindela kärnämnen bör prövas. En etappindelning av kärnämnen kan t.ex. medge att eleverna inte behöver slutföra hela kärnämneskursen i början av gymnasietiderna. Studierna i kärnämnet skulle i stället kunna bedrivas under hela gymnasietiden. Därigenom skulle – som utskottet ser det – en större möjlighet öppnas att knyta undervisningen i kärnämnet närmare undervisningen i karaktärsämnen under en längre tid. Det innebär också enligt utskottets uppfattning att möjligheterna att individualisera undervisningen blir större. Behovet av förändringar gäller särskilt kursplanerna i svenska, matematik och engelska.

Vad utskottet nu har anfört om att möjligheterna bör prövas för en etappindelning av kärnämnen och ökad anpassning av undervisningen till elevernas individuella förutsättningar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 1, 1997/98:Ub45 yrkandena 4, 5 och 9, 1998/99:Ub1 yrkandena 2, 3 och 4, 1998/99:Ub210 yrkande 6 och 1998/99:Ub271 yrkande 3.

Idrott och hälsa

Propositionen

Kärnämnet idrott och hälsa omfattar 100 gymnasiepoäng i regeringens förslag till gemensam struktur för alla nationella program.

Motionerna

Frågan om *idrottsämnets ställning på det individuella programmet* tas upp i motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 6. Motionärerna anser att det bör vara obligatoriskt för alla gymnasieskolor att anordna och erbjuda samtliga elever undervisning i ämnet idrott och hälsa, dvs. även för de elever som går det individuella programmet.

Vikten av ämnet idrott och hälsa betonas i flera motioner. I motion 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 4 framhålls att innehållet i ämnet skall inriktas mot utvecklande av kroppens rytm och harmoni med människan sedd som en helhet och inte som en somatisk prestationsenhet. Enligt motion 1998/99:Kr519 (m) yrkande 2 måste ämnet idrott och hälsa ges stort utrymme i skolan. Eleverna bör stimuleras att använda utrymmet för eget val för ämnet. Enligt motion 1998/99:Ub213 (m) är nedskärningen av antalet veckotimmar för ämnet idrott och hälsa i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan ett förslag som i perspektiv av beprövad vetenskap och pedagogisk erfarenhet verkar obegripligt. Enligt motion 1998/99:Kr520 (fp) yrkande 9 krävs mer omfattande mål för ämnet och ett utvidgat samarbete mellan skolan och idrottsföreningarna. Det är viktigt att slå fast att det inte handlar om prestationsidrott utan om idrott och hälsa i ett brett perspektiv. I motion

Utskottets bedömning

Utskottet vill beträffande *ämnet idrott och hälsa på det individuella programmet* erinra om att ett individuellt program skall utgå från den enskilde elevens behov. Det finns inga regler om vilka ämnen som skall ingå. Det individuella programmet syftar i första hand till att stimulera eleven att senare gå över till ett nationellt eller specialutformat program. Det finns inget som hindrar att eleven i sitt individuella program studerar olika gymnasiekurser, inklusive ämnet idrott och hälsa. Utskottet anser det viktigt att bibehålla det individuella programmets speciella karaktär och avstyrker förslaget i motion 1998/99:Ub2 yrkande 6.

Utskottet vill i likhet med vad som anförts i propositionen och i flera motioner betona *vikten av undervisning i ämnet idrott och hälsa*, inte minst ur folkhälsosynpunkt. Ämnet har ett mycket brett hälsoperspektiv. Det skall bl.a. ge eleverna kunskaper om hur den egna kroppen fungerar, öka medvetenheten om livsstilens betydelse för hälsa och miljö samt ge eleverna förståelse för betydelsen av regelbunden fysisk träning. Det innebär bl.a. att eleverna genom undervisningen skall få fördjupade kunskaper om kost, motion och ergonomi samt om drogers skadliga inverkan. Utskottet vill i sammanhanget peka på att rektor enligt läroplanen har ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskaper om riskerna med alkohol, tobak, narkotika och andra droger (ANT). Undervisning i dessa frågor bör förutom i ämnet idrott och hälsa också kunna ges i andra ämnen. Utskottet avser att i ett annat betänkande (bet. 1998/99:UbU11) senare under våren behandla motioner om ANT-undervisningen i skolan. Det är självklart angeläget att det inom ämnet idrott och hälsa finns stort utrymme för olika former av fysisk aktivitet. Alla elever bör regelbundet få tillfälle till fysisk aktivitet i skolan, inte bara de som är mest idrottsintresserade.

I dag är omfattningen av ämnet idrott och hälsa olika på de nationella programmen. Utöver kärnämneskursen Idrott och hälsa A på 80 gymnasiepoäng har naturvetenskapsprogrammets naturvetenskapliga gren och samhällsvetenskapsprogrammet ytterligare en kurs i ämnet, Idrott och hälsa B, om 50 gymnasiepoäng. Utskottet anser i likhet med regeringen att omfattningen av kärnämnet idrott och hälsa bör vara 100 gymnasiepoäng (enligt den nya beräkningen) och ha samma omfattning på alla nationella och specialutformade program. Kursen, Idrott och hälsa B, som i dag ingår som karaktärsämneskurs på vissa studieinriktningar skall erbjudas alla elever som ett individuellt val. Utskottet anser i likhet med regeringen att denna kurs bör få en särställning som innebär att kursen skall anordnas när det finns en grupp elever som önskar läsa den. Utskottet vill understryka vikten av att eleverna informeras om denna möjlighet. I sammanhanget bör också erinras om att riksdagen nyligen har beslutat om en utökning av ämnet idrott och hälsa från 460 till 500 timmar i grundskolan (prop. 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107).

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 4, 1998/99:Ub213, 1998/99:Ub237, 1998/99:Kr519 yrkande 2 och 1998/99:Kr520 yrkande 9.

1998/99:UbU3

Lärlingsutbildning, m.m.

Samverkan skola – arbetsliv

Propositionen

Regeringen anser att gymnasieskolans utbildningar i större utsträckning bör knytas till arbetslivet. Nya samarbetsformer mellan skola och arbetsplatser behöver utvecklas. Alla elever i gymnasieskolan bör genom egna erfarenheter få insikt i arbetslivet. Regeringen informerar om att en arbetsgrupp kommer att tillsättas, i vilken arbetsmarknadens parter skall ingå, med uppgift att belysa hur samarbetet mellan skola och arbetsliv kan vidareutvecklas.

Motionerna

Vikten av *samverkan mellan skolan och arbetslivet m.m.* betonas i motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 3. Alla parter på lokal nivå, den politiska ledningen, skolan, företagen, fackföreningarna, har ett gemensamt ansvar för att samverkan mellan skola och samhällsliv kan utvecklas. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma med förslag om hur denna samverkan kan stimuleras. I motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 14 framhålls särskilt behovet av ett nära samarbete mellan skolan och näringslivet. Motionärerna förordar ett system där yrkesutbildningen är en kombination av skolförlagd utbildning och utbildning på en eller flera arbetsplatser.

När det gäller *den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU)* påpekas i motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 16 att incitamenten för företagen att anordna sådan utbildning ofta är svaga. Motionärerna anser att det är nödvändigt med en finansieringsmodell som gör det attraktivt för arbetsplatserna att ta emot APU-elever. Den modell som föreslogs i betänkandet *Höj ribban!* (SOU 1994:101) borde prövas. Ett annat problem är enligt motionärerna att APU:n ofta skall ske på skolans villkor vad gäller både tid och innehåll. I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 15 understryks att den föreslagna lärlingsutbildningen inte får leda till att APU:n inskränks. Elevernas utvärdering av APU är positiv och APU bör införas på fler program. Enligt motion 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 22 bör i ett första skede insatserna från Skolverket koncentreras på att få den redan beslutade APU:n att fungera. Först därefter bör möjligheterna utredas om en utökad APU som ett led i en bättre yrkesförberedande utbildning. I motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 7 betonas att arbetslivet i större utsträckning måste ta ansvar för APU. Om svårigheterna att skaffa APU-platser inte löses inom en snar framtid bör en skyldighetslagstiftning övervägas. Detta bör enligt motionärerna ingå i direktiven till den arbetsgrupp som skall tillsättas för att utveckla samarbetet mellan skola och arbetsliv.

Ett nära samarbete med arbetslivet är en förutsättning för att gymnasieskolan skall kunna ge en aktuell undervisning av tillräckligt hög kvalitet och därmed öka ungdomarnas möjlighet till anställning. Av Skolverkets uppföljning av arbetsplatsförlagd utbildning (APU) framgår att nästan alla elever som har haft APU är klart positiva till APU och ser den som ett viktigt komplement till den skolförlagda utbildningen.

Det finns i dag olika former för *samverkan mellan skolan och arbetslivet*. På det estetiska programmet, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet finns möjlighet till ämnesanknuten praktik men också till APU. Kommunen beslutar om omfattningen av APU på dessa program. På samtliga program med yrkesämnen skall APU uppgå till minst 15 veckor. Inom det individuella programmet förekommer det olika praktikinslag. Det pågår också en försöksverksamhet med lärlingsutbildning i ett antal kommuner. Därutöver finns sedan den 1 juli 1996 en försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning där en tredjedel av utbildningen sker som ett lärande i arbetslivet.

Utskottet vill i likhet med vad som anförts i motion 1997/98:Ub43 yrkande 3 betona vikten av att skolan samverkar med det omgivande samhället. En sådan samverkan finns föreskriven i läroplanen (Lpf 94). Där anges bl.a. att gymnasieskolan nära skall samverka med den obligatoriska skolan, med arbetslivet, med universiteten och högskolorna och med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna skall få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser på den utbildning som eleven genomgår, för vidare studier eller yrkesverksamhet. Det är särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om den yrkesförberedande utbildningen.

I flera kommuner växer det fram olika typer av samverkansformer. Utskottet ser positivt på detta och anser i likhet med regeringen att samarbetsformerna bör utvecklas och att samarbetsorgan, t.ex. programråd, bör inrättas vid alla skolor som anordnar program med yrkesämnen. Programråden bör ha till uppgift att verka för att kvalitetssäkra utbildningen. Utskottet vill understryka att det behövs en ökad delaktighet och medverkan från arbetslivets sida i planeringen och genomförandet av gymnasieskolans utbildningar.

Regeringen har aviserat att en arbetsgrupp, i vilken arbetsmarknadens parter kommer att ingå, kommer att tillsättas i syfte att utveckla samarbetet mellan skola och arbetsliv. Enligt vad utskottet har erfärut kommer denna arbetsgrupp att tillsättas inom kort. Gruppen skall bl.a. behandla frågan om hur den arbetsplatsförlagda utbildningen bör utvecklas.

Med hänvisning till vad utskottet har anförut avstyrks motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 3 och 1998/99:Ub210 yrkande 14.

Utskottet avstyrker även motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 15, 1998/99:Ub2 yrkande 7, 1998/99:Ub210 yrkande 16 och 1998/99:Ub801 yrkande 22 om arbetsplatsförlagd utbildning (APU). Utskottet hänvisar till vad utskottet har anförut ovan. Utskottet vill därutöver upprepa vad utskottet tidigare har framhållit i fråga om finansiering av den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU), senast våren 1998 (bet. 1997/98:UbU10 s. 16). Utskottet ansåg att det finns anledning att anta att det främst är andra insatser än

ekonomiska som främjar en kvalitativt god utbildning som förläggs till arbetslivet. Utskottet fäste stor vikt vid att en särskild målbeskrivning för APU utarbetas. Enligt vad regeringen nu upplyser om i propositionen har Skolverket på regeringens uppdrag utarbetat förslag till sådana mål. Enligt regeringens bedömning finns i dessa mål sådant som till stor del även skulle kunna komma att gälla för lärlingsutbildning. Regeringen anser att erfarenheter från försöksverksamheten med lärlingsutbildning bör avvaktas innan mål för APU fastställs.

Utskottet vill än en gång betona vikten av att mål för APU fastställs. Utskottet förutsätter att frågor som rör bl.a. tillgång till APU-platser och platser för lärlingsutbildning samt ersättningsfrågor kommer att behandlas i den arbetsgrupp som kommer att tillsättas inom kort.

En ny lärlingsutbildning

Propositionen

Regeringen föreslår att en ny modern lärlingsutbildning införs i gymnasieskolan från hösten år 2000 som en alternativ möjlighet inom nationella program med yrkesämnen. Lärlingsutbildningen skall uppnå samma program- och kursplanemål som ordinarie utbildning i skolan med APU. Den skall därmed ge grundläggande behörighet för högskolestudier. Erfarenheterna från den pågående försöksverksamheten med pilotprojekt skall vägas in i den slutliga utformningen av utbildningen. En regel införs i 5 kap. 3 § fjärde stycket skollagen som visar att lärlingsutbildning är en studiemöjlighet inom nationella och specialutformade program. Regeringen ges ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om lärlingsutbildningen.

Motionerna

I motion 1998/99:Ub210 (m) begärs avslag på regeringens förslag till ändring av skollagen såvitt avser lärlingsutbildning (yrk. 2). Motionärerna anser att lärlingsutbildningen skall ligga under ett eget program. Gymnasieskolan skall ha ansvaret för utbildningen under de två första åren och arbetslivet för de avslutande, i de flesta fall, två åren. Arbetsplatsen bör ges ersättning motsvarande kommunens kostnad för yrkesutbildning under ett år. Lärlingen skall ges ersättning från arbetsplatsen grundad på den insats som görs i produktionen. Utbildningen skall avslutas med gesällprov eller motsvarande (yrk. 15). Liknande tankegångar framförs i motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 9. Motionärerna anser att en flexibel lärlingsutbildning, där skolan och arbetslivet delar på ansvaret för utbildningen, bör införas. Utbildningen bör förslagsvis vara fyraårig, men den totala tiden kan variera. Ibland, men inte alltid, kan de två första åren tillbringas i skolan och de sista åren i arbetslivet. Utbildningen bör avslutas med gesällprov. Kravet på högskolebehörighet bör slopas. Arbetsplatsen bör få ersättning motsvarande kommunens kostnad för yrkesutbildning under ett år. Lärlingen bör få ersättning från arbetsplatsen motsvarande den insats som görs i produktionen.

Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 13 bör lärlingsutbildningen inledas från det första gymnasieåret och inte först efter två år. Vidare betonas att gymnasietiden skall kunna förlängas för den elev som väljer en lärlingsinriktning inom ett gymnasieprogram. I motion 1998/99:Ub211 (kd) föreslås att en ny form av lärlingssystem införs som alternativ till flera av gymnasieprogrammen. Elever bör när de börjar gymnasiet få välja om de vill gå det ordinarie programmet eller ett lärlingsprogram som tar något längre tid i anspråk. I motion 1998/99:Ub234 (kd, m, c, fp) framhålls att huvuddelen av en lärlingsutbildning bör äga rum i företagen på företagens villkor. Lärling och företag bör komma överens i ett utbildningsavtal. Utbildningen bör utformas av branscherna i nära samarbete med företagen. Lärlingen skall kunna kombinera sin praktiska utbildning på företaget med studier i de ämnen som efterfrågas inom yrkesområdet. Utbildningen skall leda fram till t.ex. gesällbrev.

I motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 4 betonas att lärlingsutbildningen bör vara flexibel och kunna inledas tidigare än när halva gymnasieutbildningen är slutförd. Frågor om ersättning till elever och företag bör kunna avgöras lokalt genom överenskommelser mellan företag, elev och kommun. I motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 8 understryks skolans övergripande ansvar för lärlingsutbildningen. Motionärerna pekar bl.a. på riskerna för att lärlingsutbildningen slår sönder de nationella programmen och att det läggs för stor och ensidig vikt vid näringslivets kortsiktiga intresse av en viss arbetskraft. Det är därför viktigt att skolan har det övergripande ansvaret även för den utbildningstid som är förlagd till arbetsplats, t.ex. genom att tillsätta handledare.

Utskottets bedömning

Enligt regeringens bedömning i utvecklingsplanen (skr. 1996/97:112, bet. UbU13) borde en ny typ av lärlingsutbildning införas som en alternativ studieväg inom nationella program med yrkesämnena. Utskottet såg positivt på de av regeringen skisserade förändringarna. En försöksverksamhet med lärlingsutbildning pågår sedan läsåret 1997/98 enligt särskilda bestämmelser (SFS 1997:762).

Utskottet anser i likhet med regeringen att en ny lärlingsutbildning bör införas från hösten 2000 i gymnasieskolan som en alternativ studiemöjlighet inom nationella och specialutformade program med yrkesämnena. Utskottet anser emellertid också att ett antal frågor rörande utbildningens innehåll och struktur bör beredas ytterligare inom Regeringskansliet inför starten. Utskottet vill betona vikten av att den nya lärlingsutbildningen blir flexibel och att erfarenheterna från försöksverksamheten tas till vara när innehåll och struktur slutligen fastställs. Det bör t.ex. noga analyseras varför lärlingsutbildning inte har kommit i gång i flera kommuner trots att regeringsbeslut har funnits om deltagande i försöksverksamheten. Vad utskottet anfört om lärlingsutbildning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet föreslår att riksdagen dels antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 3 § fjärde stycket och avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 4, 1997/98:Ub45 yrkande 13, 1998/99:Ub1 yr-

kande 9, 1998/99:Ub2 yrkande 8, 1998/99:Ub210 yrkandena 2 och 15, 1998/99:UbU3

Ub211 samt 1998/99:Ub234, dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

Gymnasieexamen

Propositionen

Regeringen föreslår att en gymnasieexamen införs för de elever som påbörjar sin utbildning på ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan läsåret 2000/01. Krav för examensbevis skall vara fullständig studiegång, dels med grundläggande behörighet för högskolestudier, dels med minst betyget Godkänd i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i de viktigaste karaktärsämnena på det studerade programmet. Därutöver krävs ett godkänt examensarbete, som omfattar 100 gymnasiepoäng. För examensarbetet skall det finnas nationella mål. Ett examensarbete skall bedömas av handledare och extern bedömare i förening. Gymnasieexamen skall även erbjudas i komvux som en möjlighet med i stort sett samma krav för examensbevis som i gymnasieskolan. Examensarbetet skall fullgöras inom ramen för karaktärsämnen. (Utskottet har under hand meddelats att vad som i propositionen sägs på s. 56 om examensarbete inom ramen för det individuella valet är felaktigt.)

Enligt regeringens bedömning bör gymnasieexamen utgöra en särskild merit vid urval till högskolan. Regeringen anser dock att denna fråga kräver ytterligare beredning innan regeringen är beredd att ta ställning.

Motionerna

I motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 9 avstyrks förslaget om införande av gymnasieexamen. Motionärerna anser att den föreslagna examen inte har någon väsentlig uppgift att fylla. Något ytterligare bevis i form av examen för att man har uppnått högskolebehörighet behövs inte. De pekar också på att en gymnasieexamen riskerar att få en styrande effekt på sättet att arbeta genom att ytterligare förstärka inslagen av konkurrens och betygshets. De motsätter sig dock inte att ett större avslutande specialarbete införs för samtliga elever. Liknande tankegångar finns i motion 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 5. Motionärerna anser att förslaget är illa underbyggt och begär att riksdagen avslår förslaget om en gymnasieexamen. Ett "examensintyg" bör ges till alla elever som har genomfört sina gymnasiestudier.

I motion 1998/99:Ub210 (m) begärs avslag på regeringens förslag (yrk. 1). I stället bör en obligatorisk gymnasieexamen införas för alla elever som går ett nationellt eller specialutformat program. Den skall ha två huvudinriktningar, en studieförberedande och en yrkesförberedande. Examinationen bör bestå av provning i kärnämnen svenska, engelska och matematik samt ett karaktärsämne och minst ett frivilligt ämne. Dessutom bör ingå ett skriftligt examensarbete i den teoretiska inriktningen och ett gesällprov i den yrkesförberedande inriktningen (yrk. 4). Motionärerna anser vidare att en elev

skall vara godkänd i alla kurser för att erhålla grundläggande behörighet till högskolan (yrk. 12).

En snabbutredning bör tillsättas i syfte att införa en internationellt jämförbar gymnasieexamen enligt motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 7. Motionärerna anser att det krävs mer än vad regeringen föreslår. De betonar vikten av att den examen som nu införs blir en verklig kvalitetsmätare på avklarad utbildning. De anser vidare att en avlagd gymnasieexamen skall vara en förutsättning för högskolestudier (yrk. 8). I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 20 efterlyses en uppstramning av de regler som skall gälla för gymnasieexamen. Examensarbetet skall redovisas skriftligt i sin helhet, vilket inte utesluter att även muntlig redovisning förekommer. Det skall vara utformat så att det tillgodoser elevens speciella intresse och premierar förmågan till problemlösning, analysförmåga och innovation.

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig i princip bakom tanken på en *gymnasieexamen*. Enligt utskottets uppfattning är frågan hur en examen på gymnasial nivå skall utformas inte tillräckligt utredd. Ett ytterligare utrednings- och utvecklingsarbete krävs för att en ordning med examen skall kunna genomföras. Regeringen bör alltså bereda frågan ytterligare och återkomma till riksdagen med ett utvecklat förslag.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är angeläget att eleven genomför ett större självständigt arbete som ligger inom målet för det aktuella programmet. Arbetet skall ge eleven möjlighet att tillämpa och fördjupa teoretiska och/eller praktiska kunskaper. Det regeringen har redovisat om sitt förslag till examensarbete bör därför genomföras med den ändringen att elevens självständiga arbete i stället benämns *projektarbete* i avvaktan på att regeringen återkommer i frågan.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 5, 1997/98:Ub45 yrkande 20, 1998/99:Ub1 yrkandena 7 och 8, 1998/99:Ub2 yrkande 9, 1998/99:Ub210 yrkandena 1, 4 och 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

Utskottet har i det föregående behandlat regeringens förslag beträffande gymnasieskolans struktur m.m. och därvid tillstyrkt bifall till förslaget i sak. Utskottet föreslår att riksdagen beträffande *lagbestämmelser om gymnasieskolans struktur m.m.* nu antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 3 § andra och tredje styckena, 4 §, 4 a §, 4 c §, 5 §, 6 a §, 8 §, 16–18 §§ samt 24 §.

Vad utskottet har förordat beträffande gymnasieexamen får konsekvenser beträffande regeringens förslag till *ändring av bilaga 2 till skollagen*. Utskottet har ovan förordat att ett *projektarbete* skall införas inom ramen för karaktärsämnen i stället för ett examensarbete. Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ny bilaga 2 med den ändringen att den erhåller den i bilaga 2 till detta betänkande såsom utskottets förslag betecknade lydelsen.

Utskottet har inget att erinra mot *regeringens förslag till lag om ändring i skollagen i övrigt*. Detta innebär bl.a. att 5 kap. 4 b § första och andra styckena bör träda i kraft den 1 juli 1999. Lagen i övrigt bör träda i kraft den 1 januari 2000 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2000. Äldre bestämmelser tillämpas på utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2000.

Prov och kvalitetssäkring

Propositionen

Regeringen anser att bestämmelserna om nationella prov i gymnasieförordningen bör ändras, så att de nationella kursproven blir obligatoriska inför betygsättningen i kärnämneskurserna i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta karaktärsämneskursen i engelska och matematik på respektive program. Enligt regeringen bör Skolverket sträva efter att utveckla systemet för obligatoriska prov så att det blir möjligt att använda systemet även i vuxenutbildningen.

Regeringen avser vidare att ge Skolverket ett nytt uppdrag angående provbank med nationella prov för kunskapsbedömning i andra ämnen och kurser än de ovan nämnda för att stärka möjligheterna att kvalitetssäkra såväl betyg som resultatredovisning.

Motionerna

I motion 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 6 tas frågan upp om användning av nationella prov. Motionärerna betonar att ett enskilt mättillfälle med ett prov inte får tillmätas någon större betydelse för bedömningen av en enskild individ. Enligt motion 1998/99:Ub273 (kd) yrkande 2 bör nationella prov införas i ämnena kemi och fysik.

Utskottets bedömning

Det krävs olika insatser för att säkra och utveckla kvaliteten i utbildningen. Ett nationellt provsystem kan bidra till detta och till att en likvärdig utbildning upprätthålls över hela landet. Staten har ett särskilt ansvar för att bl.a. underlätta arbetet med kvalitetssäkring lokalt, t.ex. genom att tillhandahålla prov i syfte att på likvärdiga grunder kunna bedöma elevernas kunskaper. Skolverket har sedan år 1994 ett uppdrag från regeringen att tillhandahålla instrument för kunskapsbedömning i grundskolan och i gymnasial utbildning. I uppdraget anges tre syften för olika provmaterial: att ge stöd för en över hela landet enhetlig betygsättning, att ge stöd för att planera utbildningen genom analyser av elevers starka och svaga sidor samt att ge underlag för utvärdering av utbildningen. De kursprov som enligt uppdraget skall erbjudas kontinuerligt avser vissa för olika program avslutande kurser i svenska, engelska och matematik. Dessutom framhålls i uppdraget att det behövs material/prov för kunskapsbedömning också i andra ämnen och kurser, på sikt genom en s.k. provbank. Denna avser ett utbud av prov och provuppgif-

ter, varifrån lärare kan få material utifrån sina egna behov. De nationella kursproven i gymnasieskolan erbjuds i dag skolorna. De är alltså inte obligatoriska. I gymnasieförordningen anges att lärarna bör använda dem som ett hjälpmedel för att bedömningsgrunderna skall bli så enhetliga som möjligt över landet.

Utskottet anser i likhet med regeringen att alla lärare inför betygsättningen i kärnämneskurserna i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik skall använda sig av de nationella proven, dvs. proven skall vara obligatoriska. Obligatoriska prov skall också användas i den avslutande karaktärsämneskursen på respektive program i engelska och matematik. Elevernas kunskaper bör bedömas utifrån bredast möjliga underlag. Utskottet delar regeringens uppfattning att proven skall utformas så att det tydligt framgår att det täcker endast vissa kursmål och därmed endast utgör en del av underlaget för betygsättning på kursen.

Sedan vårterminen 1996 erbjuder Skolverkets provbank prov i franska, tyska och naturvetenskapliga ämnen (vissa kurser i matematik och fysik). Utskottet delar regeringens uppfattning att utvecklingen av provbanken bör fortsätta. Utskottet vill påminna om att regeringen har beräknat att ytterligare 10 miljoner kronor per år skall tillföras anslaget A 1 Statens skolverk under perioden 1999–2001 för utveckling av nationella prov (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 98).

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrker utskottet motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 6 och 1998/99:Ub273 yrkande 2.

Betyg m.m.

Motionerna

I flera motioner tas frågor upp om *betygssystemet i gymnasieskolan*.

I motionerna 1997/98:Ub44 (mp) yrkande 2 och 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 20 begärs att en utredning tillsätts med uppdrag att föreslå former för en avveckling av betyg i gymnasieskolan. Motionärerna anser att det är fullt tillräckligt med ett intyg om att en kurs har fullgjorts med godkänt resultat. I den sist nämnda motionen framhålls att betygen bör ersättas med andra former av bedömningar även vid antagning till eftergymnasiala utbildningar. Om detta inte går måste kunskapskraven och reglerna för betygsättning ses över.

Förslag om en utökning av antalet betygssteg läggs fram i följande motioner. I motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 10 påpekas också att informationen om betygskriterierna måste förbättras. Ett annat problem är enligt motionärerna att nationella betygskriterier saknas för betyget Mycket väl godkänd (MVG). Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 19 måste antalet betygssteg öka för att bl.a. stärka systemets legitimitet och öka elevernas motivation. Betygsskalan skall vara sexgradig enligt motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 16. Med fler betygssteg får eleverna både mer incitament för att studera och också en mer rättvis bedömning av sina kunskaper, anser motionärerna. De betonar vikten av att klara regler utformas för vilka kriterier som skall gälla vid betygsättningen. Enligt motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande

8 behövs det en bred politisk överenskommelse om en utveckling av betygssystemet, t.ex. genom överläggningar i en parlamentarisk utredning. Motionärerna anser att betyg skall ges i fler steg än i dag.

Rätten att *betygskomplettera under gymnasietiden* bör återinföras enligt motionerna 1998/99:Ub210 (m) yrkande 11 och 1997/98:Ub43 (c) yrkande 9. I den först nämnda motionen framhålls att nuvarande system leder till att eleverna tränas i att bete sig taktiskt eller att de tappar studiemotivationen. Det är slöseri med tid och resurser att eleverna nu tvingas komplettera i komvux. Enligt den senare motionen kan det av praktiska skäl övervägas om möjligheten till konkurrenskomplettering bör begränsas under terminstid.

Prov för konkurrens- och behörighetskomplettering av betyg bör vara *avgiftsfria* enligt motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 1. Motionärerna betonar att alla skall ha samma möjligheter till sådan betygskomplettering som är av betydelse för deras möjligheter att studera vid högskola eller att konkurrera på arbetsmarknaden. Ingen skall behöva avstå av ekonomiska skäl.

Utskottets bedömning

Efter beslut av riksdagen infördes ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem i gymnasial utbildning den 1 juli 1994 (prop. 1992/93:250, bet. 1993/94:UbU2, rskr. 1993/94:93). Utskottet har tidigare, senast i betänkande 1997/98:UbU10 (s. 20), behandlat motionsyrkanden om *betygssystemet i gymnasieskolan*.

Utskottet är liksom tidigare inte berett att förorda tillsättandet av en utredning om en avveckling av betyg i gymnasieskolan. Det finns enligt utskottets mening behov av ett nationellt betygssystem för att ge eleverna bevis på uppnådda kunskaper efter genomgången utbildning. Betygen spelar också en roll som urvalsinstrument till högre utbildning. Utskottet är inte heller berett att förorda att antalet betygssteg utökas. Utskottet delar uppfattningen att det är ett problem att nationella kriterier saknas för betyget Mycket väl godkänd (MVG). Enligt regleringsbrev för budgetåret 1999 skall Skolverket utarbeta betygs-kriterier för betyget MVG för grundskola, gymnasieskola och gymnasial vuxenutbildning. Uppdraget skall redovisas i sin helhet under första halvåret 2000. Skolverket kommer under tiden att skicka ut förslag till kriterier i form av arbetsmaterial som lärarna får möjlighet att prova och diskutera. Frågan om betygs-kriterierna för MVG kommer enligt vad utskottet har erfarenhet att lösas i ett sammanhang och i samband med revidering av kursplanerna. Skolverket har för betygs-sättningen i grundskolan gett ut Allmänna råd, vilka kommer att gälla fram till dess de nya betygs-kriterierna fastställs år 2000.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 8, 1997/98:Ub44 yrkande 2, 1997/98:Ub45 yrkande 19, 1998/99:Ub1 yrkande 16, 1998/99:Ub210 yrkande 10 och 1998/99:Ub801 yrkande 20.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om *betygskomplettering under gymnasietiden* (senast bet. 1997/98:UbU10 s. 20). Utskottet hänvisar till de skäl – bl.a. pedagogiska problem med en obegränsad rätt till konkurrenskomplettering – som anfördes i samband med att möjligheten avskaffades att komplettera under gymnasietiden

(prop. 1994/95:174, bet. UbU19). Motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 9 och 1998/99:Ub210 yrkande 11 avstyrks.

1998/99:UbU3

Utskottet vill beträffande *avgiftsfria prov* för konkurrens- och behörighetskomplettering anföra följande. Enligt förordning om avgifter för provning inom det offentliga skolväsendet (1991:1124) får huvudmannen ta ut avgift för särskilt anordnad provning. Denna får uppgå till högst 500 kr. Avgift får dock inte tas ut av bl.a. elev i gymnasieskolan eller elev inom den kommunala vuxenutbildningen eller vid statens skola för vuxna som har fått betyget Icke godkänd på den kurs provningen gäller. Utskottet är inte berett att förorda att avgifterna slopas helt. Huvudmännen har kostnader för att anordna provningar. Det är därför rimligt att de ges möjlighet att ta ut avgifter för vissa provningar. Utskottet avstyrker yrkande 1 i motion 1998/99:Ub2.

Elevinflytande m.m.

Propositionen

Regeringen redovisar sin bedömning beträffande elevernas ansvar, rättigheter och skyldigheter (prop. s. 66 f.) och anför bl.a. att bestämmelserna om rätt till stödundervisning för elever som engagerar sig i skolans demokratiska arbete bör förtydligas. Vidare bör obligatoriska utvecklingssamtal införas i gymnasieskolan.

Motionerna

I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 17 betonas vikten av *utvecklingssamtal*. I synnerhet är det angeläget att elever med särskilda behov uppmärksammas och får tillfälle att diskutera sin utveckling. Motionärerna anser att föräldrarna bör delta i utvecklingssamtalen.

Enligt motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 10 bör regeringen överväga om *en rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever* om problem i skolan skall skrivas in i skollagen. Motionärerna anser att det är bekymmersamt att föräldrarna har försörjningsansvaret för gymnasieelever till 20 års ålder men inte en självklar rätt till information om elevernas uppförande i skolan.

Regeringen bör överväga om gällande regler för betygsättning bör ändras så att det blir möjligt att ange *ogiltig frånvaro* på termins- och kursbetyg, heter det i motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 10.

I motion 1998/99:Ub2 (v) yrkande 10 betonas att det återstår mycket att göra när det gäller *elevernas inflytande*, särskilt den egna undervisningssituationen. Motionärerna anser att ett diskussionsmaterial bör tas fram för att underlätta och ge struktur åt diskussionen i gymnasieskolorna om synen på kunskap och planering av undervisningen. Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 21 måste eleverna på ett bättre sätt än i dag ges möjlighet till inflytande över den egna studieutvecklingen och planeringen. Det är viktigt att de även ges ett reellt formellt inflytande. Eleverna skall dock enligt motionärerna inte kunna utgöra majoritet i gymnasieskolans styrelse.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är angeläget att obligatoriska *utvecklingssamtal* införs i gymnasieskolan efter liknande modell som finns i grundskolan. Det är viktigt att eleverna och deras föräldrar tidigt får veta hur det går i studierna. I gymnasieskolan finns både myndiga och omyndiga elever. Det bör inte vara något hinder för skolan att informera myndiga elever i gymnasieskolan om vikten av och möjligheten för deras föräldrar att delta i utvecklingssamtalen. Detta bör kunna göras utan att respekten för den myndige elevens integritet åsidosätts. Utskottet vill också i likhet med vad som anförts i motion 1998/99:Ub45 yrkande 17 framhålla att det är särskilt angeläget att elever med särskilda behov uppmärksammas och får tillfälle att diskutera sin utveckling i dessa samtal. Enligt utskottets uppfattning är syftet med yrkandet i huvudsak tillgodosett med vad utskottet har anført, varför det bör avslås.

Utskottet avstyrker även motion 1997/98:Ub43 yrkande 10 om *rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever* om problem i skolan. Regeringen har nyligen beslutat att skollagen skall ses över av en parlamentarisk kommitté (dir. 1999:15). En av de frågor som därvid skall utredas är behovet av en skyldighet för skolan att i vissa fall informera föräldrar till en myndig elev om elevens frånvaro.

Utskottet är inte heller berett att tillstyrka förslaget i yrkande 10 i motion 1998/99:Ub1 beträffande möjlighet att ange *ogiltig frånvaro* på termins- och kursbetyg och vill som skäl härför anföra följande.

Även om gymnasieskolan är en frivillig skolform innebär det inte att elever kan komma och gå som de vill. Av gymnasieförordningen 6 kap. 25 och 26 §§ framgår att eleverna är skyldiga att anmäla hinder att delta i undervisningen, t.ex. sjukdom. Rektor har rätt att bevilja ledighet för enskilda angelägenheter eller befrielse i mindre omfattning från vissa undervisningspass eller från annat skolarbete. Av detta följer att det finns tillåten och otillåten frånvaro från skolarbetet i gymnasieskolan. Utskottet vill också framhålla att betyg skall sättas utifrån elevernas prestationer. För att eleverna skall nå målen i läroplanen och i kursplanerna krävs att de deltar i undervisningen. Det är också en förutsättning för att läraren skall kunna göra en riktig och rättvis bedömning av elevernas kunskaper. Utskottet vill starkt betona vikten av att skolk aktivt motarbetas i skolorna. Mot bakgrund av gällande regler och med hänvisning till gymnasieelevernas egna ansvar för genomförande av sina studier är utskottet inte berett att ytterligare reglera plikten att närvara vid undervisningen. Utskottet vill också hänvisa till vad utskottet nyss redovisat om att kommittén som skall se över skollagen även skall utreda behovet av en skyldighet för skolor att i vissa fall informera föräldrar till en myndig elev om elevens frånvaro.

Vikten av *elevernas ansvar och inflytande* betonas i läroplanen. Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns en stark koppling mellan ansvar och inflytande. Försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet, som inleddes den 1 juli 1997 och skall pågå under fyra år, är enligt utskottets mening viktig. Den markerar att eleverna är kompetenta att ta ett större ansvar. Utskottet är inte berett att föreslå några ändringar i den pågående för-

söksverksamheten. Denna kommer att utvärderas av Skolverket. Elevinflytande är inte enbart en rättvise- och demokratifråga utan också en fråga om utbildningskvalitet. Elevinflytandet är en del av skolans värdegrund. Ett värdegrundsprojekt har nyligen startats inom Utbildningsdepartementet. Utskottet vill också peka på att Skolverket inom ramen för sitt stora utvecklingsprojekt har valt att som ett av sju områden lyfta fram elevernas inflytande och arbete i skolan. Projektet ELEVSAM – elevinflytande, arbetsätt och arbetsformer i skolan – har nyligen tagit fram ett referensmaterial ”Jag vill ha inflytande överallt”. Materialet vänder sig i första hand till rektorer och lärare och har skickats ut till samtliga skolor. Det finns flera projekt inom Skolverket som på olika sätt belyser frågor om elevers inflytande i skolan, bl.a. det s.k. ELIAS- projektet.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 21 och 1998/99:Ub2 yrkande 10.

Utskottet anser i likhet med regeringen att rätten till stödundervisning bör förtydligas för elever som engagerar sig i skolans demokratiska arbete.

Distansutbildning

Propositionen

Enligt regeringens bedömning bör en försöksverksamhet inledas i syfte att pröva och utveckla distansutbildning inom gymnasieskolan. Den bör följas och utvärderas av Skolverket.

Motionen

I motion 1998/99:Ub270 (s) framhålls att det i dag bedrivs distansutbildning med goda resultat i flera kommuner. Motionärerna anser att en utvärdering bör ske skyndsamt av de distansutbildningar som bedrivs i dag och har bedrivits under de senaste fem åren. Regelverket för att starta och bedriva distansutbildning bör ses över.

Utskottets bedömning

I likhet med regeringen ser utskottet det som värdefullt att en försöksverksamhet inleds i syfte att pröva och utveckla distansutbildningen på det gymnasiala området. Försöksverksamheten bör följas och utvärderas av Skolverket. Genom distansutbildning kan eleverna ges möjlighet att kombinera studier i hemkommunens gymnasieskola med studier i vissa kurser på en annan gymnasieort. Det kan innebära betydligt ökade valmöjligheter för elever i små kommuner med en liten omfattning på gymnasieutbildningen. En utvidgning av distansundervisningen skapar också helt nya möjligheter att ge svenska elever bosatta i utlandet en gymnasieutbildning. Utskottet utgår från att det kommer att finnas ett intresse från kommuner som i dag bedriver distansutbildning att delta i den aviserade försöksverksamheten i syfte att utveckla denna utbildning. Som framgår av vad utskottet har redovisat kommer försöksverksamheten att följas och utvärderas av Skolverket. Det finns

självfallet inget som hindrar att en kommun som i dag bedriver någon form av distansutbildning delger Skolverket de erfarenheter som kommunen hittills har från sådan verksamhet. Utskottet är inte berett att ta initiativ till någon särskild utvärdering av de distansutbildningar som i dag finns inom området. Det bör ankomma på regeringen att bedöma behovet av detta. Utskottet avstyrker motion 1998/99:Ub270.

Lärare och skolledare

Motionerna

Behovet av fler *forskarutbildade lärare/lektorer* i skolan betonas i motionerna 1998/99:Ub210 (m) yrkande 13, 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 14 och 1998/99:Ub271 (fp) yrkande 2. I den först nämnda motionen framhålls att det bl.a. finns anledning att analysera på vilket sätt ämneskunniga lärare med forskarutbildning kan ges förutsättningar att utveckla och tillvarata sitt kunskande inom gymnasieskolan. Motionärerna ser allvarligt på den långsiktiga trend som visar att gymnasieskolan i dag i det närmaste saknar lektorer. Enligt den andra motionen bör i ett första steg antalet lektorat fördubblas. Motionärerna anser att lärares möjlighet att ta ledigt för att delta i forskningsprojekt eller forskarutbildning måste förbättras. I den sist nämnda motionen föreslås att ett stimulansbidrag motsvarande skillnaden mellan lektorslön och lärarlön skall utgå till kommuner som inrättat lektorstjänster. Även om ett sådant bidrag är något extraordinärt, finns det i dag skäl att vidta särskilda åtgärder, heter det i motionen.

I motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 13 förordas ökade utvecklings- och *karriärmöjligheter för lärare*. Enligt motionärerna skulle införandet av en lärarlegitimation bidra till en statushöjning av läraryrket. De anser att kommunerna bör ta fram särskilda planer för hur läraryrkets status kan höjas. En sådan utvecklingsplan skall syfta till att förbättra utvecklings- och karriärmöjligheterna för lärarna, t.ex. genom högre lärarlöner, mer fortbildning och vidareutbildning och inrättande av s.k. karriärtjänster. Lärarna måste ges bättre förutsättningar för sitt arbete, heter det i motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 22. Det är rimligt att mer erfarna lärare får fungera som mentorer eller handledare åt nyanställda lärare. Det är vidare angeläget att lärare med äldre utbildning erbjuds kompetenshöjande utbildning.

I motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 15 betonas att *rektor skall vara pedagogisk ledare* – inte kamrer. Motionärerna hänvisar bl.a. till att många skolledare vittnar om en mycket pressad arbetssituation. Lön och villkor för tjänsterna bör ses över.

Utskottets bedömning

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat frågor om *forskarutbildade lärare/lektorer* i skolan och om *karriärmöjligheter för lärare* (senast i bet. 1997/98:UbU9 s. 27). Utskottet betonar än en gång att det är angeläget att få fler forskarutbildade lärare i skolan och att det skapas karriärmöjligheter för lärare. Lärarna är skolans viktigaste resurs. Läraryrket bör därför vara attrak-

tivt och rymma utvecklingsmöjligheter. Kommunerna är huvudmän för grundskolan och gymnasieskolan och därmed ansvariga för inrättandet av lärartjänster. Skolan är emellertid både ett statligt och ett kommunalt åtagande. Stat och kommun bör därför utifrån sina skilda roller stimulera skolans utveckling.

Karriärtjänster för lärare, lärares möjligheter till forskarutbildning, lektorstjänster, kompetensutveckling, handledning och mentorskap är några områden som är viktiga för läraryrkets utveckling. I augusti 1998 tog Utbildningsdepartementet initiativ till att diskutera dessa frågor med representanter för lärarna, skolledarna, arbetsgivarna, Skolverket och ett antal högskolor. En särskild avsiktsförklaring för att stimulera läraryrkets utveckling och rekrytering antogs gemensamt av Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Skolledarna. En särskild arbetsgrupp inrättades med representanter för parterna för att ta fram konkreta förslag till handlingsvägar för de olika delarna i avsiktsförklaringen. Resultatet av arbetsgruppens arbete väntas inom kort. Utskottet anser att arbetsgruppens förslag liksom den fortsatta beredningen inom Utbildningsdepartementet bör avvaktas. Utskottet vill i sammanhanget även peka på att Lärarutbildningskommittén (dir. 1997:54, 1998:47) kommer att lämna sina förslag om lärarutbildning och utbildning av skolledare i maj 1999.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks yrkandena om forskarutbildade lärare/lektorer (1998/99:Ub1 yrk. 14, 1998/99:Ub210 yrk.13 och 1998/99:Ub271 yrk. 2) och yrkandena om karriärmöjligheter m.m. för lärare (1997/98:Ub45 yrk. 22 och 1998/99:Ub1 yrk. 13).

Utskottet vill i likhet med vad som anförts i motion 1998/99:Ub1 yrkande 15 betona vikten av *rektor som pedagogisk ledare*. Rektors roll när det gäller förverkligandet av en nationellt likvärdig och kvalitativt högstående skola markeras inte minst i läroplanerna. Det åligger sålunda rektor att svara för den pedagogiska ledningen av verksamheten. Rektor har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet utvecklas mot de mål som staten och skolans huvudman ställer upp. Rektor har också ansvar för att skolans verksamhet följs upp och utvärderas och därigenom ett särskilt ansvar för kvalitetsutvecklingen i skolan. Skolan är både ett statligt och ett kommunalt ansvar och i det sammanhanget är rektor den viktigaste länken mellan det nationella och det kommunala uppdraget och den praktiska verksamheten i skolan.

Skolverket har nyligen redovisat ett granskningsuppdrag från regeringen angående kvaliteten i skolan med avseende på tre områden. Granskningarna har genomförts under hösten 1998 av tre grupper av utbildningsinspektörer. Ett av områdena avser rektors uppdrag i en decentraliserad skola. Enligt rapporten ges rektor inte tillräckligt goda förutsättningar för att genomföra uppdraget som rektor i en mål- och resultatstyrd skola och att leda det pedagogiska arbetet. Utbildningsinspektörerna anser bl.a. att det krävs tydligare ansvarsvägar, uttalade krav och förväntningar samt uppföljning av resultaten. En översyn av de nationella bestämmelserna föreslås i inspektörernas rapport, liksom en bred satsning på kompetensutveckling avseende ledarskapet i skolan. Ärendet bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet.

Utskottet erinrar om att den parlamentariskt tillsatta Lärarutbildningskommittén har i uppdrag att lämna förslag även avseende skollärover utbildning. Som utskottet tidigare har nämnt skall kommittén lämna sina förslag i maj 1999.

Med hänvisning till vad utskottet har anfört bör riksdagen avslå motion 1998/99:Ub1 yrkande 15.

Övrigt

I motionerna 1997/98:Ub43 (c) yrkande 7 och 1998/99:A214 (c) yrkande 1 föreslås att en utbildningsgaranti införs. Motionärerna anser att det, för den som har påbörjat gymnasieutbildning före 20 års ålder, bör föreligga en garanterad *rättighet att fullfölja utbildningen upp till 25 års ålder*. Detta skulle öka möjligheterna för flera att få en godkänd gymnasieutbildning och samtidigt kunna genomföra den i egen takt. Ett liknande förslag finns i motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 3.

U t s k o t t e t behandlade motsvarande yrkanden vid förra riksmötet (bet. 1997/98:UbU10 s. 10). Då påpekade utskottet att enligt bestämmelserna i skollagen (5 kap. 1 §) är utbildning i gymnasieskolan avsedd att påbörjas av ungdomar efter avslutad grundskoleutbildning eller motsvarande fram t.o.m. det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. I skollagens bestämmelser anges ingen formell gräns för när studierna skall vara avslutade. Utskottet hänvisade till arbetet i Kunskapslyftskommittén, som enligt sina direktiv bl.a. skall pröva möjligheten att påtagligt öka flexibiliteten i utbildningssystemet genom att föreslå ett arbetssätt som ger möjlighet till successiv intagning, mera individualiserad utbildning, avbrott för arbete m.m. (dir. 1995:67 och 1996:71). Kommitténs arbete skall vara slutfört i sin helhet senast den 1 mars år 2000.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 7, 1997/98:Ub45 yrkande 3 och 1998/99:A214 yrkande 1.

Kommunernas ansvar för uppföljning och utvärdering bör enligt motion 1997/98:Ub43 (c) yrkande 6 förtydligas. En bestämmelse bör införas i skollagen om att kommunerna kontinuerligt skall följa och utvärdera det egna skolväsendets verksamhet och resultat och att det av skolplanen skall framgå hur detta skall ske. Detta bör enligt motionärerna beaktas när skollagen ses över.

U t s k o t t e t vill peka på att det genom förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet, som trädde i kraft den 1 november 1997, har införts en skyldighet för varje kommun och skola att årligen göra en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen respektive arbetsplanen. En kvalitetsredovisning skall innehålla en bedömning av dels i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts, dels vilka åtgärder som behöver vidtas om målen inte har uppnåtts. Skolverket har nyligen utfärdat allmänna råd för kommuners och skolors kvalitetsredovisningar. Vidare har regeringen, som utskottet tidigare har nämnt, utfärdat direktiv till en kommitté med uppdrag att se över skollagen. I uppdraget ingår bl.a. att tydliggöra det kommunala ansvaret för utbild-

ningens kvalitet och likvärdighet. Enligt utskottets uppfattning är syftet med yrkandet därmed tillgodosett varför det avstyrks.

Enligt motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 6 bör gymnasieelever ges möjlighet att läsa även under sommaren. En *försöksverksamhet med sommarkurser* bör inledas.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet. Utskottet har erfarit att det förekommer att kommuner erbjuder elever möjlighet att i vissa fall läsa kurser även under sommaren, t.ex. elever som har behov av extra undervisning. Utskottet vill också peka på att Kommittén för gymnasieskolans utveckling i sitt slutbetänkande *Den nya gymnasieskolan – problem och möjligheter* (SOU 1997:107) framfört uppfattningen att det bör ske en betydande minskning av de bestämmelser i gymnasieförordningen som reglerar läsåret (3 kap.). Om detta sker skulle arbetsplatsförlagd utbildning (APU) och eftertraktade kurser som anordnas av andra kommuner än hemkommunen kunna ges utanför den gängse terminstiden, t.ex. på sommaren.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om den nyligen beslutade skollagsöversynen.

Frågor med anknytning till *läroplanens avsnitt om värdegrunden* tas upp i motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 1. Det praktiska förverkligandet av läroplanens avsnitt om skolans värdegrund måste betonas på alla nivåer, i de lokala skolplanerna och i kursplanerna samt i lärarfortbildning och nationella utvärderings- och utvecklingsplaner. Enligt yrkande 2 i motionen måste etiska frågor med anknytning till skolan få större plats inom forskningen.

U t s k o t t e t erinrar om att rektors och lärares ansvar för att motverka mobbning har förstärkts i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). Den gemensamma läroplanen gäller fr.o.m. läsåret 1998/99. Rektor har nu ett särskilt ansvar för att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att motverka alla former av kränkande behandling. Enligt vad utskottet erfarit kommer en liknande skärpning att göras i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). Utskottet noterar att Utbildningsdepartementet nyligen har tillsatt en projektgrupp med uppgift att utveckla värdegrundsarbetet i skolorna. Gruppens uppgift avses bl.a. vara att inventera vilken samlad kunskap som i dag finns inom området och att hitta former för att lyfta fram och sprida goda exempel. Ett ungdomsråd, bestående av ungdomar från gymnasiet första skolar, skall knytas till departementet. Rådet skall fungera som idégivare och referensgrupp till projektgruppen. Utskottet vill även peka på att Skolverket har anvisats särskilda medel (10 miljoner kronor) för kompetensutveckling av rektorer med betoning på värdegrundsfrågorna. Det pågår också ett arbete inom Skolverket med att utarbeta ett referensmaterial som stöd för det lokala arbetet med värdegrundsfrågor, exempelvis mobbning. Utskottet noterar att regeringen i regleringsbrev för budgetåret 1999 begärt att Skolverket senast den 15 januari 2000 skall presentera en fördjupad studie avseende verksamhetsområdet värdegrunden.

Utskottet kan konstatera att värdegrundsfrågorna är ett prioriterat område för regeringen och föreslår att riksdagen avslår yrkandena med hänvisning till vad utskottet har redovisat.

I motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 18 framhålls att gymnasieskolan även har till uppgift att ge eleverna möjlighet att utveckla sin *sociala kompetens*. Att kunna uppföra sig, samarbeta, acceptera och följa beslut och regler samt att respektera och visa hänsyn till andra hör till de egenskaper som är utmärkande för social kompetens, heter det i motionen.

U t s k o t t e t har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande vikten av att eleverna ges möjlighet att utveckla sin sociala kompetens i gymnasieskolan. Utskottet hänvisar till vad utskottet just har anfört om värdegrunden och föreslår att yrkandet avslås av riksdagen.

Enligt motion 1998/99:Ub271 (fp) yrkande 1 skall *gymnasieskolans kursplaner* inte bara ha allmänt hållna mål utan de skall också kompletteras med ett konkret innehåll. Även om det är riktigt att kunskapsstillväxten är snabb, så gäller detta dock inte kunskapsmassan i de främmande språken, matematik svenska språket m.fl. skolämnen på grundläggande nivå. Motionärerna pekar på att kunskapsmängden visserligen ökar i vissa ämnen, men att det alltid finns kvar ett stort behov av baskunskaper.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet. Enligt utskottets uppfattning skall kursplanerna innehålla mycket tydliga mål men vara öppna för möjligheter att lokalt lägga upp undervisningen. Kursplanerna bör inte i detalj ange innehållet i undervisningen eller vilka metoder läraren skall använda sig av för att eleverna skall nå målen för kursen.

Elever med behov av särskilt stöd skall enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 24 framför allt ges tillräcklig tid. Tillräckliga resurser skall avsättas för behoven hos funktionshindrade elever. Alla lärare skall få grundläggande kunskaper i specialpedagogik. Skolan skall också ha tillgång till lärare med fördjupad specialpedagogisk utbildning.

U t s k o t t e t delar motionärernas uppfattning när det gäller att tillräckliga resurser måste avsättas för elever med behov av särskilt stöd. Utskottet vill peka på att en proposition med anledning av betänkandet FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66) för närvarande bereds i Utbildningsdepartementet. Utredningen har bl.a. framhållit att det är kommunernas ansvar att tillhandahålla det stöd som elever med funktionshinder har behov av. För detta behöver skolans personal kunskap om funktionshinder och vad det för med sig i skolsituationen. Kommittén föreslår bl.a. en bred satsning på kompetensutveckling. Regeringen har aviserat att propositionen kommer att lämnas till riksdagen i maj 1999.

Som utskottet har redovisat i det föregående har Skolverket nyligen redovisat ett granskningsuppdrag från regeringen avseende tre områden av skolans verksamhet: rektorsuppdraget, undervisningen för elever i behov av särskilt stöd samt läs- och skrivprocesserna i undervisningen. Ärendet bereds för närvarande i Utbildningsdepartementet.

Det är enligt utskottet viktigt att lärarna har specialpedagogisk kompetens och att skolan har tillgång till lärare med fördjupad sådan kompetens. Utskottet erinrar om att Lärarutbildningskommittén (dir. 1997:54) har i uppdrag att bl.a. analysera behovet av specialpedagogisk kompetens hos lärarna. Utredningen skall särskilt uppmärksamma dimensioneringen av den framtida

specialpedagogiska utbildningen. Som utskottet har redovisat i det föregående kommer kommittén att lämna sina förslag i maj 1999.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1997/98:Ub45 yrkande 24.

I motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 21 pekas på behovet av *utökade möjligheter för gymnasieelever att studera utomlands*. Med förbättrade möjligheter till elevutbyten, satsningar på informationsteknik i skolan, utökade möjligheter för elever att läsa språk och avlägga en internationellt gångbar studentexamen vill motionärerna ge alla elever en bättre möjlighet att möta ett internationaliserat samhälle. Skolan har ett ansvar för att möta den nya mer internationaliserade tidens skiftande behov.

U t s k o t t e t vill peka på att det i dag finns möjligheter för elever att genom olika utbytesprogram, t.ex. Sokrates och Leonardo, studera utomlands. Det finns också vissa möjligheter till stipendier. Därutöver finns numera stora möjligheter att via IT skapa kontaktvägar mellan skolor och mellan elever i olika länder. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 6 behöver *syoverksamheten* förstärkas. Motionärerna pekar på att det är svårt för en gymnasieelev att bilda sig en uppfattning om var jobben kommer att finnas i framtiden och vilka högskoleutbildningar som är bäst lämpade.

U t s k o t t e t delar motionärernas uppfattning att syoverksamheten i gymnasieskolan är mycket viktig. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av fortsatt utbildning och yrke. Det ankommer på kommunen såsom huvudman för skolan att besluta om erforderliga resurser för verksamheten. Utskottet avstyrker yrkandet.

Förslag om vidgade möjligheter för kommuner att lägga ut *utbildning på entreprenad* begärs i motion 1998/99:Ub210 (m) yrkande 17. Lagen om entreprenadförhållanden inom skolan bör förtydligas, anser motionärerna. I framtiden bör det vara möjligt för kommunerna att uppdra åt andra utbildningsanordnare att bedriva undervisning inom alla ämnen.

U t s k o t t e t påminner om att enligt gällande regler i lagen (1993:802) om entreprenadförhållanden inom skolan får kommuner och landsting sluta avtal med en enskild fysisk eller juridisk person om att denne skall bedriva viss undervisning inom gymnasieskolan. Avtalet får avse undervisning inom ämnesblocken estetiska ämnen, ekonomiska ämnen, tekniska ämnen och yrkesämnen. För undervisning inom andra områden än de nu nämnda får regeringen dock enligt lagen medge entreprenaddrift, om det finns särskilda skäl i det enskilda fallet.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat och avstyrkt liknande motionsyrkanden, senast våren 1998 (bet. 1997/98:UbU9 s. 36). Utskottet anser nu, liksom tidigare, att det inte finns skäl att ändra gällande föreskrifter om undervisning på entreprenad inom skolområdet. Yrkandet bör således avslås av riksdagen.

Enligt motion 1997/98:Ub45 (kd) yrkande 23 är bidragssystemet till *fristående gymnasieskolor* fortfarande krångligt. Det naturliga vore att samma ersättning utgick till de fristående skolorna som till de offentliga skolorna, heter det i motionen. I motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 18 framhålls att valfriheten och mångfalden vad gäller gymnasieutbildningar borde förbättras. Motionärerna betonar vikten av fristående gymnasieskolor. De pekar på att intresset för gymnasieutbildningar i fristående skolor är mycket stort. Dessa skolor är inte sällan bättre på att förverkliga idéer om pedagogisk förnyelse.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandena.

Nu gällande regler för offentligt bidrag till fristående gymnasieskolor i 9 kap. skollagen antogs av riksdagen hösten 1996 och trädde i kraft den 1 januari 1997 (prop. 1995/96:200, bet. 1996/97:UbU4, rskr. 14). Bland annat infördes regeln att ansökan om bidrag skall lämnas direkt till Skolverket som också skall avgöra om en fristående gymnasieskola skall förklaras berättigad till bidrag. Dock skall verket innan dess ha inhämtat yttrande från berörda kommuner. Skolverket får inte meddela beslut om rätt till bidrag i fråga om utbildning som skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där gymnasieskolan är belägen eller i närliggande kommuner.

Enligt bestämmelserna skall kommunen och den fristående skolan i första hand komma överens om ersättningen. Om detta inte går skall ersättning utgå enligt bilaga till förordningen om fristående skolor (SFS 1996:1206). Beloppen har fr.o.m. läsåret 1998/99 omräknats så att ersättning numera ingår för sådan mervärdesskatt som skolan saknar avdragsrätt för.

Utskottet noterar att antalet fristående gymnasieskolor under femårsperioden 1992–1997 har ökat från 59 till 82. Under läsåret 1998/99 har ytterligare 10 skolor startat, varför det i dag finns 92 fristående gymnasieskolor.

Gymnasieskolor i utsatta områden bör få extra resurser för att förhindra utslagning av resurssvaga elever föreslås det i motion 1998/99:Ub1 (fp) yrkande 22. Motionärerna anser att fler spjutspetskolor/magnetskolor, dvs. skolor med en attraktiv profil som drar till sig elever från olika stadsdelar, bör startas.

U t s k o t t e t vill peka på att särskilda resurser har anvisats fr.o.m. den 1 juli 1999 för insatser på utbildningsområdet i storstadsregionerna (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1 s. 23). Under en treårsperiod avsätts sammanlagt 220 miljoner kronor per år för särskilda insatser för barn, ungdom samt vuxna, bl.a. 50 miljoner kronor för språkutveckling i skolan i utsatta storstadsområden. Bidraget skall stimulera skolor i invandrartäta områden att hitta nya vägar för elevernas språkutveckling. Medlen har i budgeten för år 1999 avsatts under ett nytt anslag, A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på att Skolverket i en rapport hösten 1996, Att välja skola – effekter av valmöjligheter i grundskolan (rapport nr 109), har redovisat en utvärdering med betoning på den eventuellt segregeringseffekt valfriheten kan ha. I rapporten har Skolverket bl.a. som ett positivt resultat av utvärderingen lyft fram att engagemang och genomtänkta satsningar kan bryta en negativ skolutveckling, vilket har skett i vissa

kommunala skolor, i rapporten kallade trendbrytarskolor. Dessa har, ofta genom målmedvetna profileringar, lockat nya elever till skolorna.

Utskottet vill slutligen framhålla att det är kommunerna själva som beslutar om fördelning av resurser till de olika skolorna i kommunen. Staten kan dock besluta om särskilda riktade medel, exempelvis det nämnda anslaget för förstärkning av utbildning i storstadsregionerna. Utskottet anser att riksdagen bör avslå yrkandet.

Enligt motion 1997/98:Ub41 (s) behövs det en översyn av *gymnasiebibliotekens resurser* i syfte att stärka deras möjligheter att fungera enligt de fastställda läroplanerna. Gymnasiebibliotekens kvalitet i fråga om lokaler, material, utrustning och personal är avgörande för kvaliteten i undervisningen. Motionären anser att det är uppenbart att gymnasiebiblioteken har alldeles för lite resurser.

U t s k o t t e t vill framhålla att det enligt bibliotekslagen (1996:1596) skall finnas lämpligt fördelade skolbibliotek inom grundskolan och gymnasieskolan för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Kommunerna svarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten liksom för skolans verksamhet och bestämmer därmed även mål och ambitionsnivå för skolbibliotekens verksamhet. I läroplanerna har det slagits fast att rektor har ansvaret för utformningen av skolans arbetsmiljö så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att kunna söka och utveckla kunskaper, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel.

Enligt vad utskottet har erfarit kommer Kulturrådet inom kort att lämna en rapport om skolbiblioteken.

Utskottet vill slutligen peka på att särskilda medel har avsatts för budgetåret 1999 för ett program i tio punkter i syfte att stärka skolans kvalitet och trygga en likvärdig skola (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1). Sammanlagt kommer 110 miljoner kronor att anslås årligen under perioden 1999–2001. Dessa medel avser en rad olika åtgärder, bl.a. en satsning på kultur i skolan. Enligt vad utskottet har erfarit kommer Utbildningsdepartementet i samarbete med Kulturdepartementet att tillsätta en arbetsgrupp för området kultur i skolan.

Utskottet föreslår att riksdagen med hänvisning till vad utskottet har anfört avslår motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *gymnasieskolans struktur m.m.* att riksdagen med bifall till regeringens förslag i denna del godkänner vad utskottet har förordat,
2. beträffande *översyn av gymnasieskolans program och struktur* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub210 yrkande 9,
res. 1 (m) – delvis

3. beträffande *garanterad undervisningstid för eleverna*
att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen
såvitt avser 5 kap. 4 d § och avslår motion 1998/99:Ub2 yrkande 2,

4. beträffande *lärarlösa lektioner*

att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 8,
res. 2 (kd) - delvis

5. beträffande *avskaffande av timplanen*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 7, 1998/99:
Ub210 yrkande 8 och 1998/99:Ub801 yrkande 21,
res. 3 (m, kd, c, fp)

res. 4 (mp) - delvis

6. beträffande *valfrihet i gymnasieskolan*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub40, 1997/98:Ub45 yrkan-
dena 11 och 16, 1998/99:Ub210 yrkande 3 och 1998/99:Ub801 yr-
kande 19,

res. 5 (m, kd, fp) - delvis

7. beträffande *införande av ett teknikprogram*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen
såvitt avser bilaga 1,

8. beträffande *utformningen av ett nytt teknikprogram*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 3 och 1998/99:
Ub2 yrkande 3,

res. 6 (v) - delvis

res. 4 (mp) - delvis

9. beträffande *ändring av namnet på industriprogrammet*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub223,

10. beträffande *entreprenörskap i undervisningen*

att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub43 yrkande 2,

res. 7 (c) - delvis

11. beträffande *företagarprogram*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 14 och
1998/99:Ub1 yrkande 12,

res. 8 (kd, fp)

12. beträffande *utbildning av bussförare*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub235,

13. beträffande *ett eget personligt program*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 5,

14. beträffande *programinriktat individuellt program*

att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i skollagen såvitt
avser 5 kap. 4 b §,

15. beträffande *kvaliteten på det individuella programmet*

att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 12,

res. 2 (kd) - delvis

16. beträffande *behörighet till gymnasieskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 1,

res. 9 (fp) - delvis

17. beträffande *kärnämnesutbudet*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 1, 1997/98:Ub45 yrkande 10, 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5, 1998/99:Ub210 yrkande 7 och 1998/99:Ub273 yrkande 1,

res. 1 (m) - delvis

res. 6 (v) - delvis

res. 2 (kd) - delvis

res. 7 (c) - delvis

18. beträffande *etappindelning m.m. av kärnämnen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 1, 1997/98:Ub45 yrkandena 4, 5 och 9, 1998/99:Ub1 yrkandena 2–4, 1998/99:Ub210 yrkande 6 och 1998/99:Ub271 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

res. 5 (m, kd, fp) - delvis

19. beträffande *ämnet idrott och hälsa på det individuella programmet*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub2 yrkande 6,

res. 6 (v) - delvis

20. beträffande *vikten av ämnet idrott och hälsa*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 4, 1998/99:Ub213, 1998/99:Ub237, 1998/99:Kr519 yrkande 2 och 1998/99:Kr520 yrkande 9,

21. beträffande *samverkan mellan skolan och arbetslivet m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 3 och 1998/99:Ub210 yrkande 14,

res. 10 (m, c, fp)

22. beträffande *arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 15, 1998/99:Ub2 yrkande 7, 1998/99:Ub210 yrkande 16 och 1998/99:Ub801 yrkande 22,

res. 1 (m) - delvis

res. 6 (v) - delvis

res. 2 (kd) - delvis

23. beträffande *en ny lärlingsutbildning*

att riksdagen *dels* antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 3 § fjärde stycket och avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 4, 1997/98:Ub45 yrkande 13, 1998/99:Ub1 yrkande 9, 1998/99:Ub2 yrkande 8, 1998/99:Ub210 yrkandena 2 och 15, 1998/99:Ub211 samt 1998/99:Ub234, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

res. 5 (m, kd, fp) - delvis

24. beträffande *gymnasieexamen*

att riksdagen med anledning av propositionen och med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 5, 1997/98:Ub45 yrkande 20, 1998/99:Ub1 yrkandena 7 och 8, 1998/99:Ub2 yrkande 9, 1998/99:Ub210 yrkandena 1, 4 och 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

res. 11 (v, mp) - delvis

res. 9 (fp) - delvis

25. beträffande *lagbestämmelser om gymnasieskolans struktur m.m.*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100) såvitt avser 5 kap. 3 § andra och tredje styckena, 4 §, 4 a §, 4 c §, 5 §, 6 a §, 8 §, 16–18 §§ samt 24 §,

26. beträffande *lagförslaget såvitt avser bilaga 2*

att riksdagen antar regeringens förslag till ny bilaga 2 med den ändringen att bilagan erhåller den i bilaga 2 till detta betänkande såsom utskottets förslag betecknade lydelsen,

27. beträffande *förslaget till lag om ändring i skollagen i övrigt*

att riksdagen antar regeringens förslag i den mån det inte har behandlats under föregående moment,

28. beträffande *nationella prov*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 6 och 1998/99:Ub273 yrkande 2,

29. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 8, 1997/98:Ub44 yrkande 2, 1997/98:Ub45 yrkande 19, 1998/99:Ub1 yrkande 16, 1998/99:Ub210 yrkande 10 och 1998/99:Ub801 yrkande 20,

res. 12 (m, kd) - delvis

res. 11 (v, mp) - delvis

res. 7 (c) - delvis

res. 9 (fp) - delvis

30. beträffande *betygskomplettering under gymnasietiden*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 9 och 1998/99:Ub210 yrkande 11,

res. 5 (m, kd, fp) - delvis

res. 7 (c) - delvis

31. beträffande *avgiftsfria prov*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub2 yrkande 1,

32. beträffande *utvecklingssamtal*

att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 17,

res. 2 (kd) - delvis

33. beträffande *rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever*

att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub43 yrkande 10,

res. 13 (m, c)

34. beträffande *ogiltig frånvaro*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 10,

res. 14 (m, fp) - delvis

35. beträffande *elevinflytande*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 21 och
1998/99:Ub2 yrkande 10,

res. 6 (v) - delvis

res. 2 (kd) - delvis

36. beträffande *distansutbildning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub270,

37. beträffande *forskarutbildade lärare/lektorer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 14, 1998/99:
Ub210 yrkande 13 och 1998/99:Ub271 yrkande 2,

res. 14 (m, fp) - delvis

38. beträffande *karriärmöjligheter m.m. för lärare*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 22 och
1998/99:Ub1 yrkande 13,

res. 2 (kd) - delvis

res. 9 (fp) - delvis

39. beträffande *rektor som pedagogisk ledare*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 15,

res. 9 (fp) - delvis

40. beträffande *rätt att genomföra gymnasieutbildning t.o.m. 25 års
ålder*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 7, 1997/98:
Ub45 yrkande 3 och 1998/99:A214 yrkande 1,

res. 15 (kd, c)

41. beträffande *kommunernas uppföljning och utvärdering*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub43 yrkande 6,

42. beträffande *försöksverksamhet med sommarkurser*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 6,

res. 9 (fp) - delvis

43. beträffande *värdegrunden i läroplanen m.m.*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkandena 1 och 2,

res. 2 (kd) - delvis

44. beträffande *social kompetens*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 18,

res. 12 (m, kd) - delvis

45. beträffande *gymnasieskolans kursplaner*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub271 yrkande 1,

46. beträffande *elever med behov av särskilt stöd*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 24,

res. 2 (kd) - delvis

47. beträffande *utökade möjligheter för gymnasieelever att studera
utomlands*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 21,

res. 9 (fp) - delvis

48. beträffande *syoverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub45 yrkande 6,

res. 2 (kd) - delvis

49. beträffande *utbildning på entreprenad*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub210 yrkande 17,
res. 1 (m) - delvis

50. beträffande *fristående gymnasieskolor*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 23 och
1998/99:Ub1 yrkande 18,
res. 5 (m, kd, fp) - delvis

51. beträffande *extra resurser till gymnasieskolor i utsatta områden*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub1 yrkande 22,
res. 9 (fp) - delvis

52. beträffande *gymnasiebibliotekens resurser*
att riksdagen avslår motion 1997/98:Ub41.

Stockholm den 4 mars 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Kalle Larsson (v), Agneta Lundberg (s) och Ulf Nilsson (fp).

Reservationer

1. Översyn av gymnasieskolans program och struktur, m.m. (mom. 2, 17, 22 och 49)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m) anför:

Det finns inte i dag ett samlat underlag om erfarenheterna av programstrukturen. Enligt vår uppfattning bör en *översyn av gymnasieskolans program och struktur* göras. En fråga som bör belysas och utvärderas i samband med en sådan översyn är om gymnasieskolans omfattning och innehåll är tillräcklig för att möta framtidens krav på en utbildning av hög kvalitet. Visserligen innebär regeringens förslag att antalet poäng höjs till 2 500 för alla program, men man har inte ändrat kursplanerna och höjt ”ribban”. Den garanterade undervisningstiden är fortfarande 2 150 timmar på de teoretiska programmen och 2 370 timmar på de yrkesförberedande programmen. Vad vi nu anför om en översyn bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller *kärnämnesutbudet* i gymnasieskolan anser vi att åtta gemensamma och obligatoriska ämnen för alla elever är alltför omfattande. Vi

förordar att antalet kärnämnen begränsas till svenska, engelska, matematik, samhällskunskap samt idrott och hälsa. De ämnen som inte längre är obligatoriska skall ingå som karaktärsämnen i nationella program, men omfattningen av dem i respektive program skall kunna variera.

Vi kan konstatera att rapporter visar att många skolor inte kan få ut sina elever på *arbetsplatsförlagd utbildning* (APU) i den omfattning som anges i gymnasieförordningen (minst 15 veckor på program med yrkesämnena). En orsak är enligt vår uppfattning att incitamenten för företagen att anordna arbetsplatsförlagd utbildning är svaga. Ett annat problem är att APU:n ofta skall ske på skolans villkor vad gäller både tid och innehåll. Det är nödvändigt att skärpa kraven på skolorna när det gäller samarbetet med arbetslivet. Vi anser också att det är nödvändigt att det införs en finansieringsmodell som gör det attraktivt för arbetsplatser att ta emot APU-elever. Den modell som föreslogs i betänkandet Hög ribban! (SOU 1994:101) borde prövas.

Vi vill vidga kommunernas möjligheter att lägga ut *utbildning på entreprenad*. Lagen om entreprenadförhållanden i skolan bör förtydligas så att det i framtiden blir möjligt för kommunerna att uppdraga åt andra utbildningsanordnare att bedriva undervisning inom alla ämnen. Att företag på detta sätt får en aktiv roll i skolan ger möjlighet till god undervisning liksom till nya idéer och förhållningssätt i frågor om organisation och fördelning av resurser. Ett intressant område är användandet av informationsteknik i skolan, där IT-företagen kan bidra med mycket kunskap. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub210 yrkande 17.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2, 17, 22 och 49 bort hemställa

2. beträffande *översyn av gymnasieskolans program och struktur*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *kärnämnesutbudet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 1, 1997/98:Ub45 yrkande 10, 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5 samt 1998/99:Ub273 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 16 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 15, 1998/99:Ub2 yrkande 7 och 1998/99:Ub801 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

49. beträffande *utbildning på entreprenad*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi vill när det gäller *lärarlösa lektioner* betona att det inte är acceptabelt att elever på egen hand under skoltid skall lära sig nytt material enbart genom att läsa sig till det utan bearbetning eller uppföljning. Däremot finns det skäl att ge eleverna tid och möjlighet att tillämpa sina kunskaper i projekt och individuella arbeten som till viss del kan ske utan lärarens närvaro. Vad vi nu har anfört bör regeringen beakta i samband med ändring i gymnasieförordningen. Riksdagen bör bifalla motion 1997/98:Ub45 yrkande 8.

Enligt vår uppfattning måste *kvaliteten på det individuella programmet* bli jämnare. För att minska programmets storlek krävs framför allt stora satsningar inom grundskolan för att där höja utbildningskvaliteten. Elever i grundskolan måste få en bättre insyn i gymnasieskolans organisation och programutbud. Det krävs en utökad syverksamhet, men det är också viktigt att grundskoleeleverna ges möjlighet att besöka gymnasieskolan och på andra sätt informeras om vad som väntar dem.

Regeringen har inte föreslagit någon förändring av *kärnämnesutbudet*. Vi kristdemokrater finner det glädjande att någon inskränkning inte föreslagits beträffande ämnet religionskunskap. Vi hävdar att denna ståndpunkt skall gälla även vid en framtida översyn av kärnämnen.

När det gäller den *arbetsplatsförlagda utbildningen* (APU) vill vi understryka att införandet av en ny lärlingsutbildning inte får leda till att den arbetsplatsförlagda utbildningen inskränks på program med yrkesämnena. Elevernas utvärdering av APU har varit och är positiv och vi anser att APU bör införas på flera program.

Enligt vår uppfattning är *utvecklingssamtalen* mycket viktiga både för att ge eleverna det stöd de behöver och för att ge dem inflytande över studiernas utformning. I synnerhet är det angeläget att elever med behov av särskilt stöd uppmärksammas och får tillfälle att diskutera sin utveckling. Föräldrarna bör delta i utvecklingssamtalen.

Vi vill framhålla att det allra viktigaste *elevinflytandet* är det som skall ske i samband med utvecklingssamtalen och vid val av program och kurser. Eleverna måste på ett bättre sätt än i dag ges möjlighet till inflytande över den egna studieutvecklingen och planeringen. Det är naturligtvis även viktigt att eleverna ges ett reellt formellt inflytande, men vi anser inte att eleverna skall kunna utgöra en majoritet i gymnasieskolans styrelse. Det är inte rimligt att kräva av elever att de skall ha ett helhetsgrepp över utbildningen då de själva är mitt uppe i den.

Beträffande *karriärmöjligheter m.m. för lärare* vill vi betona att lärarna måste stimuleras och uppmuntras att stanna kvar inom gymnasieskolan. Bristande arbetsro, hög arbetsbelastning och dålig kompensation gör att många lärare söker sig till andra yrken. Nyutbildade lärare saknar stöd och hjälp att finna sig till rätta under den första tiden. Det vore rimligt att mer erfarna lärare får fungera som mentorer eller handledare åt nyanställda lärare.

Det är vidare angeläget att lärare med äldre utbildning erbjuds kompetenshöjande utbildning.

Vi kristdemokrater anser att en god skolanda, byggd på en tydlig etik som ger gemenskap och vikänsla är den bästa grunden för motivation och en god miljö för lärande. Det praktiska förverkligandet av läroplanens avsnitt om *skolans värdegrund* måste betonas på alla nivåer, i de lokala skolplanerna, i kursplanerna, i lärarfortbildning och i nationella utvärderings- och utvecklingsplaner. Etiska frågor med anknytning till skolan måste också få mycket större plats inom forskningen.

Enligt vår uppfattning skall *elever med behov av särskilt stöd* framför allt ges tillräcklig tid. Erforderliga resurser bör avsättas för behoven hos funktionshindrade elever. Vi vill betona att alla lärare bör få grundläggande kunskaper i specialpedagogik. Skolan skall också ha tillgång till lärare med fördjupad specialpedagogisk utbildning.

Det är svårt för en gymnasieelev att bilda sig en uppfattning om var jobben kommer att finnas i framtiden och vilka högskoleutbildningar som är bäst lämpade för honom eller henne. Vi anser därför att det är angeläget att *syovetksamheten* förstärks.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 4, 15, 17, 22, 32, 35, 38, 43, 46 och 48 bort hemställa

4. beträffande *lärarlösa lektioner*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *kvaliteten på det individuella programmet*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *kärnämnesutbudet*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 1, 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5, 1998/99:Ub210 yrkande 7 och 1998/99:Ub273 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 15 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub2 yrkande 7, 1998/99:Ub210 yrkande 16 och 1998/99:Ub801 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

32. beträffande *utvecklingssamtal*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

35. beträffande *elevinflytande*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 21 och med avslag på motion 1998/99:Ub2 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

38. beträffande karriärmöjligheter m.m. för lärare att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 22 och med avslag på motion 1998/99:Ub1 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

43. beträffande *värdegrunden i läroplanen m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

46. beträffande *elever med behov av särskilt stöd*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 24 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

48. beträffande *syoverksamheten*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Avskaffande av timplanen (mom. 5)

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi välkomnar den ökade flexibilitet som nu införs beträffande gymnasieskolans *timplan*. Elever skall kunna genomföra sin gymnasieutbildning på kortare eller längre tid än tre år. Vidare införs en ny definition av begreppet gymnasiepoäng och en för alla nationella program gemensam poängplan. Systemet med gymnasiepoäng ger bättre förutsättningar att förverkliga målstyrningen av skolan. Vi anser emellertid att även den poängplan som nu föreslås i propositionen på sikt bör avskaffas.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *avskaffande av timplanen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 7, 1998/99:Ub210 yrkande 8 och med anledning av motion 1998/99:Ub801 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Avskaffande av timplanen, m.m. (mom. 5 och 8)

Gunnar Goude (mp) anför:

Miljöpartiet anser att det är angeläget att fortsätta nedtoningen av *timplanens* betydelse och stärka utvecklingen av målinriktade studier efter individuellt anpassade studieplaner. Ett ökat elevinflytande och nya undervisningsformer med individualiserad undervisning är viktiga inslag i gymnasieskolans utveckling. Studierna skall vara målstyrda och det antal timmar en elev behöver för en viss kurs skall anpassas efter den enskilde elevens behov.

När det gäller *utformningen av ett nytt teknikprogram* vill jag betona vikten av att detta program, förutom de tekniska specialiseringarna och de ordinarie kärnämnen innehåller kurser i miljökunskap på alla inriktningar. Det

är mycket viktigt att den nya generationen ingenjörer, som skall delta i utformningen av ett ekologiskt långsiktigt samhälle, också är väl förtrogen med de viktigaste miljöfrågorna, förstår villkoren för liv på jorden och människans plats i det ekologiska systemet.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 5 och 8 bort hemställa

5. beträffande *avskaffande av timplanen*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 21 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 7 och 1998/99:Ub210 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *utformningen av ett nytt teknikprogram*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub44 yrkande 3 och med avslag på motion 1998/99:Ub2 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Valfrihet i gymnasieskolan, m.m. (mom. 6, 18, 23, 30 och 50)

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högröm (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Enligt vår uppfattning måste *valfriheten i gymnasieskolan* öka. Det är orimligt med en ordning som medför att tur eller elevens bostadsadress är avgörande för antagning till gymnasieskolan. En mångfald av skolor med olika inriktningar och huvudmän ökar valfriheten och bidrar till den pedagogiska utvecklingen. Rätten att välja gymnasium skall garanteras. Därutöver bör reglerna för specialutformade program och rätten att välja sådana också utanför hemkommunen vidgas.

Vi ställer oss i och för sig positiva till utskottets förslag om ett tillkännagivande till regeringen om att möjligheterna bör prövas att *etappindela kärnämnen*. Vi anser emellertid att ytterligare ett steg bör tas. Det skall tydligt framgå att kärnämnen, främst svenska, engelska och matematik, skall kunna läsas med olika ambitionsnivå och takt. Vi anser också att kravet på att alla program skall leda till högskolebehörighet är orimligt. Vi vill dock poängtera att elever som väljer att läsa kurser som inte leder till högskolebehörighet skall ha möjlighet att senare komplettera sina studier.

Vi delar inte utskottets uppfattning beträffande hur en *ny lärlingsutbildning* bör utformas. Enligt vår uppfattning bör en modern flexibel lärlingsutbildning, där skolan och arbetslivet delar på ansvaret för utbildningen, införas. Utbildningen bör förslagsvis vara fyraårig. Skolan och arbetslivet bör ansvara för halva tiden var av den totala utbildningstiden. Arbetsplatsen bör få ersättning motsvarande kommunens kostnad för yrkesutbildning under ett år. Lärlingen skall ges ersättning från arbetsplatsen motsvarande den insats som lärlingen gör i produktionen. Utbildningen skall avslutas med ett gesällprov eller liknande. Det bör inte heller vara ett krav att utbildningen skall leda till högskolebehörighet för alla elever. Vi anser att regeringen bör åter-

komma till riksdagen med ett nytt förslag till lärlingsutbildning med den struktur och det innehåll som vi nu har redovisat. Riksdagen bör således dels avslå regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 3 § fjärde stycket, dels med bifall till motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 9 och 1998/99:Ub210 yrkandena 2 och 15 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 13, 1998/99:Ub211 och 1998/99:Ub234 samt med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 4 och 1998/99:Ub2 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts.

Enligt vår uppfattning bör rätten att *betygskomplettera under gymnasietiden* återinföras för elever som har fått betyget Godkänd. Nuvarande system leder till att eleverna tränas i att bete sig taktiskt eller att de förlorar studiemotivationen. Vi vill betona att det är slöseri med tid och resurser att eleverna nu tvingas komplettera sina betyg i komvux.

När det gäller *fristående gymnasieskolor* vill vi framhålla att intresset för sådana skolor är mycket stort. Särskilt intressant är att flera skolor lyckats locka många sökande till utbildningar som i den kommunala skolan är mindre eftertraktade. Dessa skolor är inte sällan bättre på att förverkliga idéer om pedagogisk förnyelse. Industriegymnasierna är exempel på detta. Enligt vår uppfattning borde satsningar göras så att valfriheten och mångfalden i utbildningen förbättrades. Vi vill också peka på att bidragssystemet fortfarande är krångligt och borde ses över. Det naturliga vore att samma ersättning utgick till de fristående skolorna som till de offentliga.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 6, 18, 23, 30 och 50 bort hemställa

6. *beträffande valfrihet i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkandena 11 och 16 och 1998/99:Ub210 yrkande 3 och med anledning av motion 1997/98:Ub40 samt med avslag på motion 1998/99:Ub801 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. *beträffande etappindelning m.m. av kärnämnen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkandena 4, 5 och 9, 1998/99:Ub1 yrkandena 2, 3 och 4, 1998/99:Ub210 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 1 och 1998/99:Ub271 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

23. *beträffande en ny lärlingsutbildning*

att riksdagen *dels* avslår regeringens förslag till lag om ändring i skollagen såvitt avser 5 kap. 3 § fjärde stycket, *dels* med bifall till motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 9 och 1998/99:Ub210 yrkandena 2 och 15 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 13, 1998/99:Ub211 och 1998/99:Ub234 samt med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 4 och 1998/99:Ub2 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

30. *beträffande betygskomplettering under gymnasietiden*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub210 yrkande 11 och med anledning av motion 1997/98:Ub43 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

50. beträffande *fristående gymnasieskolor* att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 23 och 1998/99:Ub1 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Utformningen av ett nytt teknikprogram (mom. 8, 17, 19, 22 och 35)

Britt-Marie Danestig (v) och Kalle Larsson (v) anför:

När det gäller *utformningen av det nya teknikprogrammet* vill vi betona vikten av att behovet tillgodoses av sådan teknikutbildning som krävs i samband med omställningen av energisystemet. Hit hör all sådan teknik som hör samman med effektivare energianvändning och energiproduktion från förnybara energikällor. Det kommer framöver att behövas ett stort antal kompetenta tekniker utbildade inom dessa områden. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub2 yrkande 3.

Regeringen föreslår ingen förändring av *kärnämnesutbudet*. Frågan om de små kärnämnenas innehåll och struktur skall beredas ytterligare. Intentionerna i översynen bör bl.a. vara att underlätta och understödja samarbete mellan kärnämnen och karaktärsämnen, att eleverna ges möjlighet att bearbeta de existentiella frågorna, att utrymme finns för skapande verksamheter och att arbetet i skolan utgår från, tillvaratar och respekterar elevernas egna erfarenheter och upplevelser. Enligt vår uppfattning bör ämnet historia vara ett obligatoriskt ämne och således ingå bland kärnämnen. Detta bör beaktas i den fortsatta beredningen av kärnämnen. Riksdagen bör således med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5 som sin mening ge regeringen till känna vad vi nu har anfört.

Vi anser att det bör vara obligatoriskt för gymnasieskolorna att anordna och erbjuda samtliga elever undervisning i *ämnet idrott och hälsa*, dvs. även för de elever som går ett *individuellt program*. Ungdomar som går på detta program har givetvis lika stort behov av fysisk träning och kunskaper i hälsofrågor som övriga elever. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vår uppfattning måste arbetslivet i större utsträckning än i dag ta ansvar för den *arbetsplatsförlagda utbildningen* (APU). Om svårigheterna att skaffa APU-platser inte löses inom en snar framtid bör en skyldighetslagstiftning övervägas. Detta bör ingå i direktiven till den arbetsgrupp som skall utreda hur samarbetet mellan skola och arbetsliv kan utvecklas vidare.

När det gäller frågan om *elevinflytande* i skolan – särskilt över den egna undervisningssituationen – kan vi konstatera att det fortfarande återstår mycket att göra. Ett diskussionsmaterial bör tas fram för att underlätta och ge struktur åt diskussionen om synen på kunskap och planering av undervisningen i gymnasieskolorna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 8, 17, 19, 22 och 35 bort hemställa

8. beträffande *utformningen av ett nytt teknikprogram*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkande 3 och med avslag på motion 1997/98:Ub44 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *kärnämnesutbudet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 1, 1997/98:Ub45 yrkande 10, 1998/99:Ub210 yrkande 7 och 1998/99:Ub273 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

19. beträffande *ämnet idrott och hälsa på det individuella programmet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 15, 1998/99:Ub210 yrkande 16 och 1998/99:Ub801 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

35. beträffande *elevinflytande*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub2 yrkande 10 och med avslag på motion 1997/98:Ub45 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Entreprenörskap i undervisningen, m.m. (mom. 10, 17, 29 och 30)

Sofia Jonsson (c) anför:

Skolan måste präglas av ett positivt förhållningssätt till *entreprenörskap*. Nytankande och kreativitet – egenskaper som behövs i många sammanhang – måste stimuleras i undervisningen. Entreprenörskap kan inte läras ut som ett särskilt ämne utan bör präglade alla skolans ämnen och hela verksamheten i skolan. Det är därför viktigt att åtgärder vidtas för att utveckla pedagogiken. Detta bör leda till förändringar av lärarutbildningen. Enligt Centerpartiets uppfattning bör Lärarutbildningskommittén få uppdraget att utreda denna fråga. Regeringen bör besluta om tilläggsdirektiv till kommittén. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det behövs en översyn av *kärnämnesutbudet* i gymnasieskolan. En sådan översyn bör syfta till att minska antalet kärnämnen. En starkare betoning av de kunskaper som är nödvändiga för alla i samhället bör göras. Såväl antalet kärnämnen som innehållet i dem bör prövas. Enligt Centerpartiets uppfattning skall kärnämnen även fortsättningsvis vara obligatoriska i alla program. Alla som fullgör ett nationellt program bör även framgent ha grundläggande behörighet för högskolestudier.

Det behövs en bred politisk överenskommelse om en utveckling av *betygs-systemet*, t.ex. genom överläggningar i en parlamentarisk utredning. Jag vill

betona att ett av syftena med en sådan överenskommelse bör vara att betyg bör ges i fler steg än i dag.

Enligt Centerpartiets uppfattning bör möjligheten att *betygskomplettera under gymnasietiden* återinföras. Eftersom det nya betygssystemet är målrelaterat och betygen skall återspegla elevens kunskaper och inte dennes prestation i förhållande till en grupp elever är det enligt vår uppfattning naturligt att det finns en möjlighet att under tiden i gymnasieskolan genomgå särskild prövning för att höja ett betyg. Av praktiska skäl kan det övervägas om möjligheten till konkurrenskomplettering bör begränsas under terminstid.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 10, 17, 29 och 30 bort hemställa

10. beträffande *entreprenörskap i undervisningen*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub43 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *kärnämnesutbudet*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub43 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 10, 1998/99:Ub2 yrkandena 4 och 5, 1998/99:Ub210 yrkande 7 och 1998/99:Ub273 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

29. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub43 yrkande 8 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 19, 1998/99:Ub1 yrkande 16 och 1998/99:Ub210 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 2 och 1998/99:Ub801 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

30. beträffande *betygskomplettering under gymnasietiden*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 9 och med anledning av motion 1998/99:Ub210 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. Företagarprogram (mom. 11)

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Enligt vår uppfattning bör ett *företagarprogram* inrättas i gymnasieskolan. I detta program bör det förutom kärnämnen som svenska, engelska och matematik, ingå redovisning, affärsjuridik och marknadsföring etc. Programmet bör framför allt inriktas på samarbete med små och medelstora företag inom samhällets alla sektorer.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 11 bort hemställa

11. beträffande *företagarprogram*

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 14 och 1998/99:Ub1 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Ulf Nilsson (fp) anför:

När det gäller *behörighet för studier i gymnasieskolan* vill jag framhålla följande. Rapporter visar att elevernas kunskapsbrister är mycket stora när de lämnar grundskolan. Åtgärder i syfte att ge samtliga elever i grundskolan fullgoda baskunskaper – att läsa, skriva och räkna – måste komma tidigt i grundskolans årskurser. Ingen elev skall kunna börja gymnasiet utan betyget Godkänd i svenska, engelska och matematik. Det är enligt min uppfattning ingen fullgod lösning att eleverna kan tas in på ett individuellt program för att där läsa in grundskolekurser.

Folkpartiet har länge arbetat för att Sverige skall införa en *gymnasieexamen*. Jag är därför i och för sig positiv till att utskottet nu i princip anser att en sådan examen skall införas. Jag delar också utskottets uppfattning att frågan om hur en examen på gymnasial nivå skall utformas inte är tillräckligt utredd. Inför regeringens fortsatta arbete i frågan vill jag betona vikten av att en gymnasieexamen verkligen blir en kvalitetsmätare på avklarad utbildning. I arbetet bör ingå att utreda vilka moment en gymnasieexamen, som håller internationella mått, skall innehålla. Jag anser också att en gymnasieexamen inte bara skall ge förtur till högskoleutbildning. En avklarad examen bör vara en förutsättning för att studera vid högskolor och universitet. Riksdagen bör därför med anledning av propositionen och med bifall till motion 1998/99: Ub1 yrkandena 7 och 8 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 5, 1997/98:Ub45 yrkande 20, 1998/99:Ub2 yrkande 9 samt 1998/99: Ub210 yrkandena 1, 4 och 12 som sin mening ge regeringen till känna vad som här anförts.

Betygssystemet i gymnasieskolan bör ändras. Folkpartiet anser att betygs-skalan skall vara sexgradig. Med fler betygssteg får eleverna både mer incitament att studera och också en mer rättvis bedömning av sina kunskaper. Skolverket måste utforma klara regler för vilka kriterier som skall gälla vid betygsättningen.

Det behövs ökade utvecklings- och *karriärmöjligheter för lärare*. Folkpartiet anser att införande av en lärarlegitimation skulle bidra till en statushöjning av läraryrket. Kommunerna bör ta fram särskilda planer för hur läraryrkets status kan höjas. En sådan utvecklingsplan skall syfta till att förbättra utvecklings- och karriärmöjligheterna för lärarna t.ex. genom högre lärarlöner, mer fortbildning och vidareutbildning för lärarna och inrättandet av s.k. karriärtjänster. Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med yrkande 13 i motion 1998/99:Ub1.

Många skolledare vittnar om en mycket pressad arbetssituation. Det är nödvändigt att ändra på detta. Genom att tidsbegränsa tjänsterna och ge rektorerna betydligt högre lön kan tjänsterna bättre svara mot skolans förändringar och nya krav. Folkpartiet anser att lön och villkor för rektorstjänsterna bör ses över. *Rektor skall vara pedagogisk ledare* – inte kamrer. Regeringen bör föranstalta om åtgärder i enlighet med vad jag här anför.

En *försöksverksamhet med sommarkurser* bör startas. Det är viktigt att skolan utgår från varje individs egna förutsättningar. Som ett led i en mer flexibel gymnasieskola bör enligt vår uppfattning gymnasieelever ges möjlighet att läsa kurser även på sommaren.

Folkpartiet anser också att *möjligheterna för gymnasieelever att studera utomlands bör utökas*. Skolan har ett ansvar för att möta den nya mer internationaliserade tidens skiftande behov. Med förbättrade möjligheter till elevutbyten, satsningar på informationsteknik i skolan, ökade möjligheter för elever att läsa språk och skaffa sig en internationellt gångbar studentexamen vill vi ge alla elever en bättre möjlighet att möta ett internationaliserat samhälle.

Gymnasieskolor i utsatta områden bör få extra resurser för att hindra utslagningen av resurssvaga elever. Fler spjutspetskolor (”magnetskolor”) dvs. skolor med en attraktiv profil, som drar till sig elever från olika stadsdelar bör startas. Tensta gymnasium är ett exempel på en lyckad ”magnetskola”. Dessa skolor sätter prägel på hela stadsdelen. En bra och populär skola är positiv också för omgivningen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 16, 24, 29, 38, 39, 42, 47 och 51 bort hemställa

16. beträffande *behörighet till gymnasieskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

24. beträffande *gymnasieexamen* att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkandena 7 och 8 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 5, 1997/98:Ub45 yrkande 20, 1998/99:Ub2 yrkande 9 samt 1998/99:Ub210 yrkandena 1, 4 och 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

29. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 16 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 8, 1997/98:Ub45 yrkande 19 och 1998/99:Ub210 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 2 och 1998/99:Ub801 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

38. beträffande *karriärmöjligheter m.m. för lärare* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 13 och med avslag på motion 1997/98:Ub45 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

39. beträffande *rektor som pedagogisk ledare* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

42. beträffande *försöksverksamhet med sommarkurser* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

47. beträffande *utökade möjligheter för gymnasieelever att studera utomlands*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

51. beträffande *extra resurser till gymnasieskolor i utsatta områden* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

10. Samverkan mellan skolan och arbetslivet m.m. (mom. 21)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi vill betona att alla parter på lokal nivå, den politiska ledningen, skolan, företagen, fackföreningarna har ett gemensamt ansvar för att samverkan mellan skolan och samhällslivet utvecklas. Vi vill särskilt framhålla vikten av ett nära *samarbete mellan skolan och arbetslivet*. Regeringen bör återkomma med förslag till hur denna samverkan kan stimuleras.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 21 bort hemställa

21. beträffande *samverkan mellan skolan och arbetslivet m.m.* att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 3 och 1998/99:Ub210 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. Gymnasieexamen, m.m. (mom. 24 och 29)

Britt-Marie Danestig (v), Gunnar Goude (mp) och Kalle Larsson (v) anför:

Enligt vår uppfattning bör riksdagen avslå regeringens förslag om *gymnasieexamen*. Vi menar att något ytterligare bevis, i form av examen, för att man har uppnått målet med högskolebehörighet inte behövs. Införande av en ordning med gymnasieexamen riskerar att få en styrande effekt på sättet att arbeta genom att inslagen av konkurrens och betygshets ytterligare förstärks. För att ge svenska gymnasiestudier en betydelse internationellt bör ett "examensintyg" ges alla elever som har fullföljt sina gymnasiestudier.

Vi anser att en utredning bör tillsättas med uppgift att föreslå former för en avveckling av *betygssystemet i gymnasieskolan*. Betygsättning är behäftad med en rad olika slumpfel och systematiska fel. Det viktigaste argumentet mot betyg är dock att de är ett dåligt pedagogiskt verktyg. Att studera för att få bättre betyg är att studera med fel motivation. Resultatet blir dåligt jämfört med det som en individ som läser av intresse för ämnet presterar. Betygen bör tas bort och ersättas med andra former för bedömning även när det gäller antagning till eftergymnasiala utbildningar.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 24 och 29 bort hemställa

24. beträffande *gymnasieexamen* att riksdagen *dels* avslår regeringens förslag och bifaller motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 5 och 1998/99:Ub2 yrkande 9 samt avslår motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 20, 1998/99:Ub1 yrkandena 7 och

8, 1998/99:Ub210 yrkandena 1, 4 och 12, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

29. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan*
att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 2 och 1998/99:Ub801 yrkande 20 och med avslag på motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 8, 1997/98:Ub45 yrkande 19, 1998/99:Ub1 yrkande 16 och 1998/99:Ub210 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. Betygssystemet i gymnasieskolan, m.m. (mom. 29 och 44)

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd) och Per Bill (m) anför:

Vi anser att *betygssystemet i gymnasieskolan* måste ändras. Antalet betygsteg måste öka för att stärka systemets legitimitet och effektivitet samt även för att öka elevernas motivation. Informationen om betygskriterierna måste dessutom förbättras. Det är också ett stort problem att betygskriterier för betyget Mycket väl godkänd fortfarande saknas.

Vi vill också poängtera vikten av att eleverna i gymnasieskolan ges möjlighet att utveckla sin *sociala kompetens*. Detta är en mycket viktig uppgift för skolan. Att kunna uppföra sig, samarbeta, acceptera och följa beslut och regler samt att respektera och visa hänsyn till andra hör till de egenskaper som är utmärkande för social kompetens.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 29 och 44 bort hemställa

29. beträffande *betygssystemet i gymnasieskolan*
att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub45 yrkande 19 och 1998/99:Ub210 yrkande 10 och med anledning av motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 8 och 1998/99:Ub1 yrkande 16 samt med avslag på motionerna 1997/98:Ub44 yrkande 2 och 1998/99:Ub801 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

44. beträffande *social kompetens*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub45 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. Rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever (mom. 33)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Sofia Jonsson (c) anför:

Det är mycket bekymmersamt att föräldrarna, som har försörjningsansvaret för gymnasieelever t.o.m. 20 års ålder, inte har en självklar rätt till information om elevernas uppförande i skolan. Regeringen bör överväga om *rätten att underrätta föräldrar till myndiga elever* om problem i skolan bör skrivas in i skollagen.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 33 bort hemställa

1998/99:UbU3

33. beträffande *rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever* att riksdagen med bifall till motion 1997/98:Ub43 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. Ogiltig frånvaro, m.m. (mom. 34 och 37)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högrström (m), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Det är mycket angeläget att åtgärder vidtas mot *ogiltig frånvaro* i gymnasieskolan. Vi anser att regeringen bör överväga om gällande regler för betygssättning bör ändras så att det blir möjligt att ange ogiltig frånvaro på de betyg som ges vid terminsslut eller när en kurs är avslutad.

Vi ser mycket allvarlig på att antalet *forskarutbildade lärare/lektorer* i gymnasieskolan har minskat drastiskt. Denna utveckling är inte acceptabel. Det finns anledning att analysera på vilket sätt ämneskunniga lärare med forskarutbildning kan ges förutsättningar att utveckla och tillvarata sitt kunskande inom gymnasieskolan. Enligt vår uppfattning bör således fler tjänster som lektor tillsättas. Regeringen bör föranstalta om åtgärder härför. Vi anser vidare att lärares möjlighet att ta ledigt för att delta i forskningsprojekt eller forskarutbildning måste förbättras.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 34 och 37 bort hemställa

34. beträffande *ogiltig frånvaro* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub1 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

37. beträffande *forskarutbildade lärare/lektorer* att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub1 yrkande 14 och 1998/99:Ub210 yrkande 13 och med avslag på motion 1998/99:Ub271 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. Rätt att genomföra gymnasieutbildning t.o.m. 25 års ålder (mom. 40)

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Sofia Jonsson (c) anför:

Enligt vår uppfattning bör det vara en *garanterad rättighet att genomföra gymnasieutbildning t.o.m. 25 års ålder*. Detta skulle innebära att möjligheterna ökar för flera att få en godkänd gymnasieutbildning och samtidigt kunna genomföra den i egen takt. Det bör enligt vår mening vara möjligt att avbryta studierna under en tid och sedan återuppta dem på samma villkor så länge man fullföljer dem senast vid 25 års ålder.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 40 bort hemställa

40. beträffande rätt att genomföra gymnasieutbildning t.o.m. 25 års ålder

att riksdagen med bifall till motionerna 1997/98:Ub43 yrkande 7, 1997/98:Ub45 yrkande 3 och 1998/99:A214 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Garanterad undervisningstid för eleverna, m.m. (mom. 3 och 31)

Britt-Marie Danestig (v) och Kalle Larsson (v) anför:

Vi är medvetna om att en ökning av den *garanterade undervisningstiden för eleverna* utöver vad som gäller i dag medför kostnader för kommunerna. Vi avstår mot denna bakgrund från att reservera oss men vill i detta särskilda yttrande redovisa vår grundläggande uppfattning.

Rätten till en minsta garanterad undervisningstid bör vara lika för alla elever. Det bör vara elevens behov som avgör vilken undervisningstid som minst skall erbjudas och inte vilket program eleven går på. Vi vill peka på att studietakten på det naturvetenskapliga programmet i dag upplevs som alltför hög av många elever. Enligt vår uppfattning borde elever på samtliga nationella program ha rätt till minst 2 370 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Enligt vår grundläggande uppfattning bör prov för konkurrens- och behörighetskomplettering vara avgiftsfria. Alla skall ha samma möjligheter till sådan betygskomplettering som är av betydelse för möjligheter att studera vid högskola eller att konkurrera på arbetsmarknaden. Ingen skall behöva avstå av ekonomiska skäl. Eftersom kommunerna har kostnader för att anordna prov och ett slopande av möjligheten att ta ut avgift skulle medföra ökade kostnader för dem avstår vi från att reservera oss.

2. Gymnasieexamen (mom. 24)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m) anför:

Vi vill erinra om att moderaterna förordar införande av en obligatorisk gymnasieexamen och att vi i vår motion 1998/99:Ub210 preciserat vår uppfattning om syfte och innehåll i en sådan examen. Vi anser emellertid att det är bra att regeringen skall återkomma med ett utvecklat förslag avseende gymnasieexamen.

Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100) att bilaga 2 skall ha följande lydelse.

Bilaga 2

Föreslagen lydelse

Poängplan för nationella och specialutformade program i gymnasieskolan

Ämne gymnasiepoäng

Ämnen som i nedan angiven omfattning ingår i alla nationella och specialutformade program, (Kärnämnen)

Svenska/Svenska som andraspråk	200
Engelska	100
Matematik	100
Idrott och hälsa	100
Samhällskunskap	100
Religionskunskap	50
Naturkunskap	50
Estetisk verksamhet	50

Ämnen genom vilka programmet får sin karaktär inklusive <i>projektarbete</i> om 100 gymnasiepoäng	1 450

<u>Individuella val</u>	<u>300</u>

Summa gymnasiepoäng	2 500

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Utskottet	8
Inledning.....	8
Propositionen i korthet.....	9
Gymnasieskolans struktur – poäng, m.m.	9
Propositionen.....	9
Motionerna	10
Utskottets bedömning.....	11
Programutbudet.....	14
Ett nytt nationellt program – teknikprogrammet, m.m.	14
Propositionen.....	14
Motionerna	14
Utskottets bedömning.....	15
Det individuella programmet.....	17
Propositionen.....	17
Motionerna	17
Utskottets bedömning.....	18
Kärnämnen.....	19
Kärnämnesutbudet, m.m.	19
Propositionen.....	19
Motionerna	20
Utskottets bedömning.....	21
Idrott och hälsa	22
Propositionen.....	22
Motionerna	22
Utskottets bedömning.....	23
Lärlingsutbildning, m.m.....	24
Samverkan skola – arbetsliv.....	24
Propositionen.....	24
Motionerna	24
Utskottets bedömning.....	25
En ny lärlingsutbildning	26
Propositionen.....	26
Motionerna	26
Utskottets bedömning.....	27
Gymnasieexamen.....	28
Propositionen.....	28
Motionerna	28
Utskottets bedömning.....	29
Prov och kvalitetssäkring.....	30
Propositionen.....	30
Motionerna	30
Utskottets bedömning.....	30

Betyg m.m.....	31
Motionerna	31
Utskottets bedömning	32
Elevinflytande m.m.....	33
Propositionen.....	33
Motionerna	33
Utskottets bedömning	34
Distansutbildning.....	35
Propositionen.....	35
Motionen	35
Utskottets bedömning	35
Lärare och skolledare.....	36
Motionerna	36
Utskottets bedömning	36
Övrigt.....	38
Hemställan	43
Reservationer.....	48
1. Översyn av gymnasieskolans program och struktur, m.m. (mom. 2, 17, 22 och 49) (m).....	48
2. Lärarlösa lektioner, m.m. (mom. 4, 15, 17, 22, 32, 35, 38, 43, 46 och 48) (kd).....	50
3. Avskaffande av timplanen (mom. 5) (m, kd, c, fp)	52
4. Avskaffande av timplanen, m.m. (mom. 5 och 8) (mp)	52
5. Valfrihet i gymnasieskolan, m.m. (mom. 6, 18, 23, 30 och 50) (m, kd, fp)	53
6. Utformningen av ett nytt teknikprogram (mom. 8, 17, 19, 22 och 35) (v).....	55
7. Entreprenörskap i undervisningen, m.m. (mom. 10, 17, 29 och 30) (c).....	56
8. Företagarprogram (mom. 11) (kd, fp)	57
9. Behörighet till gymnasieskolan, m.m. (mom. 16, 24, 29, 38, 39, 42, 47 och 51) (fp)	58
10. Samverkan mellan skolan och arbetslivet m.m. (mom. 21) (m, c, fp).....	60
11. Gymnasieexamen, m.m. (mom. 24 och 29) (v, mp).....	60
12. Betygssystemet i gymnasieskolan, m.m. (mom. 29 och 44) (m, kd).....	61
13. Rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever (mom. 33) (m, c).....	61
14. Ogiltig frånvaro, m.m. (mom. 34 och 37) (m, fp)	62
15. Rätt att genomföra gymnasieutbildning t.o.m. 25 års ålder (mom. 40) (kd, c)	62
Särskilda yttranden	63
1. Garanterad undervisningstid för eleverna, m.m. (mom. 3 och 31) (v)	63
2. Gymnasieexamen (mom. 24) (m)	63
Regeringens lagförslag (bilaga 1).....	64
Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	64

Utskottets lagförslag (bilaga 2).....	74	1998/99:UbU3
Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	74	